VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 22 KETVIRTADIENIS, SPALIO (OCTOBER) 27, 1988 KAINA 25¢

Kasdien

Susitikus dviem lietuviam
Jeigu jiems "no good" . . .
Spręskite patys skaitytojai

Bet kur emigracijoje susitikus dar neišlietuvėjusiems dviem lietuviam, jų pokalbyje dabar svarbiausia politinė tema yra — apie įvykius Lietuvoje: persitvarkymas, iškėlimai trispalvių, mitingai, demonstracijos, ir pabaigoje vienas antrą klausia, kas iš viso to bus?

Kas iš visa to bus sunku pasakyti, bet ko nebus, nesunku. Kas ne kas, bet istorijos ratas atgal nepasisuks. Socializmas kaip vystėsi, taip ir toliau vystysis.

• • •

Iš išeinančios Lietuvos spaudos darosi aišku, kad ten vykstantis persitvarkymo procesas siekia socializmo atsinaujinimo ir persitvarkymo iniciatyvinė grupė, išskiriant joje vieną kitą užsikrėtusį nacionalizmu ekstremistą, iš to proceso kelio neiškryps.

Pavyzdžiu paimkime klerikalų "Drauge" b. kv. straipsnį, kuriame jis apgailestauja, kad persitvarkymo sąjudžio vadovai religijos laisvės atgailestauja, kad persitvarkymo sąjudžio vadovai religijos laisvės atgavimo reikalu kaip ir visiškai nesirūpina, nes, girdi, vieno Chicagoje kalbėjusio žodžiais "šį reikalą paliekame pačiai bažnyčiai".

Vadinasi, suklerikalėjusiems nacionalistams persitvarkymo iniciatyvinė grupė, amerikoniškai tariant — "no good". Jeigu jiems "no good", tai sveikai protaujantiems yra "good".

• • •

Visas svietas žino, kad Amerikos didesniųjų miestų gatvėsi nesaugu, ypač vakare sutemus dargi naktį. Chicagoje nebesaugu netgi važinėti autobusais, iškeltais bei požeminiais traukiniais. Žmonių užpuldinėjimai dažnėja neregėtu tempu, netgi esamų ir dažnų užpuolimų, bet nužudymų.

Visuomenė susirūpinusi, svarsto, diskutuoja, ką daryti! Tačiau rūpestis pagelbsti. Laikraščio "Tribune" skaitytoja Virginia M. Liabough laiškų skyriuje siūlo, kad miesto politikieriai į darbą ir iš darbo turėtų važinėti autobusais bei požemio ir virš galviu važiuojančiais traukiniais!

Problema kaip mat išsispręstų

• • •

Prezidentinių kandidatų debatai labai daug žmonėms pasako, kokie politiniu atžvilgiu nuomonių skirtumai, pavyzdžiui, konservatoriaus viceprezidento Bush ir liberalo gubernatoriaus Dukakio. Bush gerbuvį žmonėms žada duoti, Dukakis sako, gerbuvį žmonės turės pelnytis darbu.

Kokio kalibro politikieriai jiedu yra — pasakė viceprezidentinių kandidatų Dan Quayl ir Lloyd Bentson, debatai. Bush partneriu pasirinko nesubrendusį politikierių, — Dukakis pasirinko politikierių veteraną.

Turint minty, kad pasirinkimai buvo nepriklausomai daryti sprendimą, kurį žmogų pasirinkti partneriu, spręskite patys skaitytojai, kuris jų padarė protingesnį sprendimą.

S. J. Jokubka

KUPIŠKIS ŠIANDIEN

LENININIŲ IDĖJŲ SUTELKTI

Lapkričio 7-ąją, kaip ir kasmet, pažymime Spalio socialistinės revoliucijos metines. Jau — 71-ąsias metines. Šiemet mažiau matyti lozungų, paradiškumo, negirdėti pompastiškų kalbų. Viskas paprasčiau, dalykiškiau. Gamybinė visuomenė gyvena persitvarkymo, atgimimo laikotarpį. O tiesa subręsta ir gimsta ne paraduose. Kartais ji gimsta net skausme. Kaip tai įvyko 1917-aisiais. Mes ilgus metus laukėme lyg ir dovanų karaliaus, visiškai pamiršę, kad anuomet — 1917-aisiais — gimė tik laisvės viltis, suspindo laisvės rytas, o diena ilga, ir ją reikės dar nugyventi dirbant. Įtemptai dirbant.

Prieš trejus su puse metų prasidėjęs persitvarkymas būtent ir pasuko mus į šią paprastą tiesą. Pasuko mus veidu į Leniną, į leninine, tikrąją socializmo sampratą. Mes vėl mokomės revoliucinio ryžto, darbų ir žodžių vienovės, minties aiškumo, sklandumo. „Pirmoji revoliucija, sukelta imperialistinio karo, prasidėjo. Ši pirmoji revoliucija tikriausiai nebus paskutinė", — rašė Leninas 1917 m. kovo mėnesį. Dažnai sugrįžtu prie šio Lenino straipsnio, noriu suprasti, kaip žmogus, gyvenęs tuo metu užsienyje, įspėjo tolesnių įvykių Rusijoje eigą... Tai, aišku, neantgamtiška Lenino savybė. Mokslininko, pirmiausia — ekonomisto, sociologo — talentas. Žmonijos filosofinio patyrimo nuo Platono iki Hėgelio ir Markso žinojimas. Ir dar ne viskas. Svarbiausia — sugebėjimas žinias pritaikyti konkrečiam istoriniam laikmečiui.

Įsivaizduokime 1917 m. pavasarį karo sugriautoje Europoje. Badas, skurdas, tautinis sąmonėjimas ir kartu valdančiųjų sluoksnių siekimas gelbėtis, atstatyti „tvarką", pakeičiant Rusijos absoliutinę monarchiją konstitucine, pripažįstant Nikolajui I regentystės — t. y. laikino valdovo — teises... Istorijos ratą jei ne pasukti, tai bent pristabdyti siekė Rusijos Laikinoji vyriausybė. Beje, sutikusi tęsti ir karą. Kam? Rusų, ukrainiečių, lenkų, lietuvių naudai? Todėl Leninas ir priėjo išvados — caro nuvertimas dar nieko nereiškia. Pirmoji — 1917 m. vasario revoliucija — ne paskutinė. Laikinosios Rusijos vyriausybės ministras pirmininkas G. Miliukovas pagyrūniškai pranešė užsienio diplomatams, kad Rusijos monarchija „suiro per aštuonias dienas". Bet Leninas taikliai atremia: kaip tai galėjo įvykti staiga su monarchija, kuri laikėsi amžius? Savo straipsnyje „Pirmosios revoliucijos pirmasis etapas" jis rašė: „Gamtoje ir istorijoje stebuklų nebūna, bet kiekvienas staigus istorijos posūkis, tame tarpe ir kiekviena revoliucija, duoda tokį turinio turtingumą, atskleidžia tokių netikėtai savotiškų kovos formų derinių ir kovojančiųjų jėgų santykiavimų, kad miesčionies protui daug kas turi atrodyti stebuklu". Leninas paaiškina, kad, be 1905—1907 metų revoliucijos ir be carinės reakcijos 1907—1914 m., nebūtų ir 1917 m. vasario revoliucijos. Taip, 1905—1907 metų revoliucinis pakilimas pažadino visas Rusijos imperijos tautas. Lietuvoje irgi buvo reikalaujama autonomijos, vietos šviesuomenė griežtai pasisakė prieš carizmą. Pavyzdžiui, vienas žymiausių to meto lietuvių publicistų A. Smetona rašė: „Gyvenimas reikalauja, kad visa dabartinė tvarka būtų iš pamatų permainyta. Nėra ko supuvusios rudinės rodyti, kai reikia naują siūdintis!" O kas turėjo pasiūti tą „naują rudinę"? Kas? Neatsakius į pagrindinį klausimą, teliko gražūs žodžiai.

Lenininė socialistinės revoliucijos samprata numatė revoliucines jėgas, išsivadavimą iš socialinės ir ekonominės priespaudos, taip pat ir laisvą Rusijos tautų apsisprendimą. Apie tai paskelbė ir vienas pirmųjų Tarybų Rusijos dekretų. Dekreto teiginiai po kelių metų tapo Tarybų Rusijos vidaus ir užsienio politikos pagrindu. Tai logiška. Leninas dar 1914 m. savo veikale „Apie nacijų apsisprendimo teisę" išdėstė pagrindinius teiginius. Jis pabrėžė: „...Bet kurio nacionalinio judėjimo tendencija (siekimas) yra sukurti nacionalines valstybes..." Svarbu tai, kad Leninas šį klausimą pagrindė giliai moksliškai, todėl jo mintys nacionaliniu klausimu aktualios ir šiandien. Socialistinė Lietuva kaip tik ir įgyvendina šiandien šią Lenino apibrėžtą tendenciją. Leninines persitvarkymo klimatas garantuoja sėkmę.

Jau minėjau, kad socializmas kuriamas tik dirbant. Buvome tai pamiršę. Todėl ir persitvarkymas vadinamas revoliuciniu. Jis nepaneigia Spalio revoliucijos iškovojimų, tiktai pritaiko juos nūdienos reikalavimams.

Svarbus įvykis visuomenės gyvenime buvo TSKP XIX partinė konferencija, kurioje svarbia tema buvo ir tarybinių respublikų savarankiškumas. M. Gorbačiovas savo pranešime pažymėjo, kad „reikės patikslinti ir sąjunginių, autonominių respublikų, kitų nacionalinių darinių padėtį, teises ir pareigas". Nacionaliniu klausimu priimta speciali rezoliucija. Tai dar suaktyvino persitvarkymą tarybinėse respublikose. Partinio forumo nutarimai pažadino prasmingiems darbams ir įvairias neformalias grupuotes Lietuvoje, iš kurių didžiausią yra Sąjūdis. Šią vasarą nuvilnijo per Lietuvą Sąjūdžio mitingai — šviesi atgimimo banga. Dalyvavau daugelyje — žaliajame Vilniaus vingyje, Kražantės slėnyje Kelmėje, Akmenės cemento fabriko pašonėje... Žmonės ne žodžiais, bet darbais nori išsaugoti socialistinę Lietuvą savo vaikams — žydinčią, neužterštą fabrikų dūmų ir abejingumo. Su gilia pagarba šiandien Lietuvoje tariamas persitvarkymo konstruktoriaus — Michailo Gorbačiovo — vardas. Jo, kaip tikrojo leniniečio, partinis autoritetas auga diena iš dienos. Jis pasitiki ne biurokratais, o eiliniais partiečiais, eiliniais žmonėmis. Ir tai suteikia jėgų, tikėjimo ir revoliucinių reformų šalininkams Lietuvoje. Kaip antai: siekti tolesnio partinių ir valstybinių įstaigų veiklos demokratizavimo, panaikinti bet kokias privilegijas, siekti realaus sąjunginių respublikų savarankiškumo, atkurti sąjunginių respublikų pilietybę, siekti, kad būtų skelbiami liaudies valią išreiškiantys visuomeninės nuomonės tyrimų rezultatai, tautos kultūros, ekonomikos ir istorijos dokumentai, kad visuomenė būtų objektyviai informuojama apie gamtos būklę, siekti Lietuvos ekonominio savarankiškumo, užtikrinti teises savarankiškai plėtoti užsienio ryšius... Šiomis kryptimis dirba atitinkamos vyriausybės komisijos, sąjunginei vyriausybei jau pateikti kai kurie konkretūs pasiūlymai.

Virgilijus Liauška

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year $15.00; Chicago $17.00; Canada, and other foreign countries — $20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 **Phone 842-7325**

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Kas gi, išties, Lietuvoje darosi?

Lietuvoje kunkuliuoja persitvarkymo sąjudis demokratizuoti visas visuomenės gyvenimo sferas. Vyksta mitingai, aliarmavimas dėl ekologijos, mitinguose po atviru dangumi plevėsuoja trispalvės vėliavos, aidi "Lietuva tėvynė mūsų"... Mums išeiviams, iš toli žiūrint, atrodo, kad viskas virsta aukštyn kojomis, o kai reakcinių nacionalistų spauda dar "pasūdo", — nejaugi Lietuvoje griš anie senieji laikai?!

Taip nėra, bet kai kas yra ir negero. Štai ką sako LKP Centro Komiteto pareiškimas apie tą persitvarkymo sąjudį:

Viena iš padidėjusio pilietinio aktyvumo apraiškų yra įvairių savaveiksmių visuomeninių susivienijimų kūrimasis. Šiandien dominuojančią padėtį tarp jų užima Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, kuriame dalyvauja įvairių socialinių sluoksnių ir amžiaus grupių atstovai, nepartiniai ir komunistai. Šio Sąjūdžio iniciatyvinės grupės daugumą sudaro kūrybinės ir mokslinės inteligentijos atstovai.

Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai žodiniuose ir spausdintiniuose pareiškimuose deklaruoja, kad Sąjūdžio tikslas yra padėti partijai realizuoti persitvarkymo idėjas, įveikti stagnacijos reiškinius.

Persitvarkymo sąjūdis — tai viena iš formų, padedančių respublikos piliečiams realiai įgyvendinti jų teisę dalyvauti tvarkant valstybės ir visuomenės reikalus, svarstant ir priimant įstatymus ir valstybinės bei vietinės reikšmės sprendimus.

• • •

Daugelis Sąjudžio atstovų dalyvauja komisijų prie Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto, respublikos aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo ir Ministrų Tarybos ekologijos, ekonominės ir socialinės politikos, kultūros ir ideologijos klausimais darbe. Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai iškėlė klausimus dėl ekologijos, nacionalinės simbolikos ir heraldikos, lietuvių kalbos ir Lietuvos TSR istorijos dėstymo ir mokymosi, dėl kitų aktualių ekonominio-socialinio ir visuomeninio politinio gyvenimo problemų. Visi šie klausimai atidžiai nagrinėjami ir sprendžiami vadovaujančiuose partiniuose ir valstybiniuose respublikos organuose.

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas pabrėžia, kad bus pritariama visiems Sąjūdžio žygiams, kuriais siekiama plėtoti persitvarkymą, stiprinti socializmą, toliau demokratizuoti visuomenę, spartinti jos ekonominį ir socialinį vystymąsi, stiprinti tautų draugystę, užtikrinti Tarybų Lietuvos klestėjimą broliškų TSRS tautų šeimoje.

Kartu negalima nepažymėti, kad Sąjudžio veikloje yra tokių momentų, kurie kelia respublikos darbo žmonių susirūpinimą. Kelia nerimą tas faktas, jog, nepaisant daugkartinių Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narių pareiškimų, kad Sąjudis atstovauja visiems Lietuvos gyventojams, jis yra faktiškai vienanacionalinio pobūdžio.

• • •

Negalima nematyti ir to, kad kai kurie Sąjūdžio atstovai užmezga kontaktą su ekstremistais, atvirai propaguojančiais separatistines nuotaikas, palaiko ryšius su Vakarų radijo "balsais" ir lietuvių emigracijos reakcine dalimi.

Sąjūdžio spaudos organo "Sąjūdžio žinių" redakcinė kolegija leidžia savo puslapiuose grubiai, įžeidžiamai užsipulti kai kuriuos partinius-tarybinius aktyvistus, neretai savo straipsniuose iškraipo realią padėtį respublikoje, sumenkina mūsų liaudies pasiektus socializmo kūrybos laimėjimus, kursto aistras, propaguoja abejotinas istorijos koncepcijas. Jo puslapiuose be jokių komentarų paselbtas priešiškas Amerikos senatorių pareiškimas, daug kitos kurstytojiško, provokacinio pobūdžio medžiagos.

Organizuojamuose mitinguose Sąjūdžio kalbėtojai neretai pasiduoda nereikalingoms emocijoms, kartais neteisingai traktuoja respublikos istorinės praeities ir nūdienos gyvenimo klausimus ir tuo klaidina žmones.

Komunistai, kurie dalyvauja Sąjūdžio veikloje, turi siekti įgyvendinti politines XIX sąjunginės partinės konferencijos nuostatas, atkreipti dėmesį į neobjektyvumo ir neprincipingumo faktus, pasitaikančius Sąjūdžio veikloje. Būtina aiškinti respublikos gyventojams, kad persitvarkymas šalyje vyksta partijos iniciatyva ir jam vadovauja partija.

APGINKIME LIETUVOS VARDĄ

Užsienio korespondentų apsilankymai Vilniuje — ne naujiena. Žinoma, yra nesusipratimas, kad suverenios tarybinės respublikos sostinėje nėra pastovių korespondentų, kaip, tarkime, Maskvoje. Todėl apie Maskvą ir neteko skaityti užsienio spaudoje ar girdėti per radiją tiek prasimanymų, kiek sukuriama apie Vilnių. Tai faktas — liūdnas ir gėdingas faktas apie nesąžiningus žmones, kurie tiesiog nežino, ką daro... Anglijos laikraščio „Gardian" reporteris Martinas Vokeris — vienas iš tų amatininkų. Jis taip rašo apie Vilnių savo laikraštyje: „Sėdėdamas Vilniaus vyno rūsyje, vaikščiodamas Kauno, Talino gatvėmis, aš suvokiau, kad tie trys kraštai priklauso bendrai Europos kulturai". Ačiū už tokį aukštą Vilniaus senamiesčio vyninių įvertinimą! Panašius išvedžiojimus skaitau ir girdžiu ne pirmą sykį, todėl sakau su visiška atsakomybe — Vakarų korespondentai Lietuvoje renka atsitiktinius faktus, nušviečia mūsų gyvenimą labai tendencingai. Nes ne vyninių rūsiai Lietuvą garsina ir garsins ateityje Europoje, o galbūt atvirkščiai — visokių girdyklų nebuvimas ir sveikas, blaivus lietuvių gyvenimo būdas. Garsins, tikiuosi, ir ne prostitutės priešais „Gintaro" ir kitus užsieniečių viešbučius, ne kita vakarietiška atributika, gal ir būdinga Londonui, bet visiškai nepriimtina mums.

Ir kada šis ar kitas korespondentas, prisilaižęs likerių „Lietuvos" viešbučio bare, išeina į miestą ieškoti „objektyvios" informacijos, žinoma, greitai „randa" informacijos apie disidentus, apie religijos persekiojimą ir panašiai, nes įkaitinta vaizduotė po vakarinių pamaldų iš šv. Onos bažnyčios virsta „antitarybine demonstracija", kelių eismo patrulis su portatyvine ryšio technika rankose — pavaizduojamas kaip „milicija su bananais rankose" ir t. t.

...Persitvarkymo sąjūdžio mitinge Vingio parke vienam Lietuvos spaudos leidiniui buvo pareikštas nepasitikėjimas, žmonės skandavo: „Gėda! Gėda!". Manau, kad jau seniai išeivijos lietuvių nepasitikėjimo nusipelnė jei ne ištisos redakcijos, tai bent atskiri žurnalistai, pastoviai teršiantys didžiojoje ir išeivijos spaudoje šventą mums visiems Lietuvos vardą.

Virgilijus Liauška

Buvo geravališkesni

Po partijos 19-osios konferencijos Maskvoje atsivėrė oficialiai pripažintas didžiulis ratas spręstinų klausimų. Negatyvūs reiškiniai tarybinės visuomenės gyvenime be perdėjimo yra didžiuliai. Į juos rodoma visais lygiais ir manau, kad tai dabar nesunku.

Kartais vis dar nusistebime, vis dar paaikčiojame, lyg būtume atradę naują civilizaciją kosmose. Bet juk tai, ką žinome šiandien, žinojome ir vakar, žinojome daug metų atgal. Ne šitokioje plačioje ir ryškioje apimtyje, bet iš esmės taip, žinojome. Tuo labiau, kad XX partijos suvažiavimas, nuvainikavęs Staliną, platokai pravėrė duris praeities apmąstymams. Ir ne vienas šiandieną iš mūsų toks drąsus smerkti, vakar neišsiskyrė iš kitų mirtingųjų — braukė iš tekstų tai, kas jam „neatitiko" partijos politikos arba, patys save cenzūruodami, rašė taip, kad nebūtų ko braukyti.

O sako, asmenybė istorijos nedaro! Stalino asmenybės kulto, o vėliau sekusių brežnevinės stagnacijos metų iš istorijos neišbrauksi. Ir reikia pripažinti, kad kultas reiškia masinį asmenybės dievinimą. Kita vertus, ir stagnacija reiškia masinę depresiją, abejingumą, abuojumą ir pan. Ir todėl toks bespalvis klausimėlis, KAS MES ESAME ŠIANDIENĄ, priverčia nejuokais susimąstyti. Persitvarkymo šalininkai? Taip. Bet tuo pačiu ir vakarykštės stagnacijos kūrėjai, kurią šiandieną taip atkakliai smerkiame, suprasdami, kad persitvarkymas yra vienintelis šansas išlikti, išgyventi, išgelbėti savo ir socializmo ateitį.

Kaip nekeista, bet tie iš užsienio, kas vakar mus barė, kritikavo ir ką mes vadinome socializmo, o, vadinasi, ir mūsų idėjiniais priešais, pasirodo, kad buvo mums sąžiningesni, geravališkesni, negu mes patys sau. Šiandieną mes, žiūrėk, jau vėl džiūgaujame, kad atvirumo ir persitvarkymo politikos zonoje taip drąsiai perkratome savo gyvenimą, kad, esą, buržuazinė propaganda tiesiog pasijutusi nukelta nuo žirgo. Tokiose tezėse asmeniškai neregiu jokio racionalumo. Ir gal sąžiningiau būtų pasakius, kad buržuazinė propaganda ne tiek melavo, kiek kalbėjusi teisybę. Ne jos kaltė, kad buvome stalinizmo skalpuojami, ne jos kaltė, kad stagnacija irgi vertė prikąsti liežuvį. Ir todėl nėra ko didžiuotis, kad — pagaliau! — pripažįstame, jog toliau taip gyventi neįmanoma, kad reikia gyventi su paminklais Stalino kulto aukoms, reikia išteisinti gyvus ir mirusius ir — kas labai logiška — nuplauti nuo buržuazinės propagandos tą klastotę, kurią mes jai patys priperšame. Tik dėl to, kad ji buržuazinė?

Šitoji propaganda gali ir turi teisę pasididžiuoti. Ji aplenkė mus ilgais dešimtmečiais, pasakiusi ir apie Staliną, ir apie tremtis, kurių kartulį Lietuva pažino jau 1940 m. vasarą.

Kodėl apie tai rašau į „Vilnį"? Todėl, kad ne kur, o būtent išeivijoje mes turime savo, tai yra tautinę buržua ir jos propagandą. Žodžiu, reikia kažkaip pripažinti, kad ji daug metų nepriekaištingai baksnojo į reiškinius, kurių nenorėjome matyti. Ir todėl, kai šiuo metu daug kas reabilituojama, tai manau, kad naujos aukštumos privalo susilaukti ir mūsų požiūris į buržuazinę propagandą. Viešumas ir persitvarkymas atidengė ir parodė jos nuopelnus daugelio tiesų sargyboje. Ir būtų nesąžininga, jeigu mes praeitume per tai užmerktomis akimis. Yra teisybė, kuri negali būti nei proletarinė, nei buržuazinė, jai tas pats, kas ir per kokį ruporą pasakoja, pavyzdžiui, apie 1940 m. tremtį iš Lietuvos.

Ką mūsų propaganda sužino tik dabar, tai anoji, buržuazinė, jau žinojusi prieš 40 metų.

Sutinku, kad žmogus turi teisę tylėti, bet kad turi teisę meluoti — ne.

Ot, ir pagalvokim, kaip tai propagandai atsilyginti. Už teisybę. Tai svarbu ne tik dėl praeities, bet ir dėl ateities. Ir gal ypač dėl dabarties: kad būtų visiskas supratimas.

Nuo teisybės prasideda ir užsibaigia propaganda. Šis procesas privalo būti ne tik pastovus, bet ir švarus. Ir jeigu yra kliūtys, galinčios tokiam procesui pakenkti, pastoti jam kelią, tai jomis pastojamas kelias ir žmogaus tikėjimui tuo socialiniu teisingumu, kurį deklaruoja socializmas.

Teisybė, teisybė ir dar kartą tik ji. Tai labai paprasta. Tokiai teisybei nebereikalinga nei propagandisto pareigybė, nei moksliniai titulai. Todėl ir šį kartą ją pirmiausia iškalba eiliniai žmonės.

Pranas Karlonas

TRUMPAI

— Pietų Korėjos sostinėje Seoul pasaulio sportininkų Olimpiadoje dalyvavo 160 pasaulio šalių sportininkai, 52 šalių sportininkai parsivežė namo daugiau ar mažiau medalių. Tarybų Sąjungos sportininkai parsivežė daugiausia.

— Seattle, Wash., dvasininkų kvietimu, šiame mieste lankėsi TSRS ortodoksų bažnyčios dvasininkų delegacijų, vadovaujama Leningrado Teologijos akademijos rektoriaus rev. Vladimiro Sorokin.

— Ryšium su peristroika TSRS universitetų ir kolegijų rektoriai turi būti mokyklų tarybos renkami. Taryboje turi būti du trečdaliai studentų.

— Kinijos užsienio reikalų ministras Qian Qichen ketina vykti į Maskvą pasitarti dėl aukšto lygio abiejų pusių susitikimo, kad Kinijos ir TSRS tarpusiavio nesutarimai būtų pašalinti.

PAŽANGIOJI LIETUVOS KARININKIJA

Rugsėjo mėn. sukako 48 metai, kai Lietuvos Liaudies kariuomenė buvo priimta į Tarybų Sąjungos Ginkluotųjų Pajėgų sudėtį ir performuota į Raudonosios Armijos 29 teritorinį šaulių korpusą ir Vilniaus pėstininkų karo mokyklą. Į karo mokyklą ir korpusą, susidedantį iš dviejų šaulių (179 ir 184) divizijų ir atskirų, korpuso vadovybei pavaldžių specialių dalių, buvo paskirti dalių ir dalinių vadovais visi Lietuvos kariuomenės karininkai. Jiems buvo suteikti atitinkami Raudonosios Armijos karininkų ir generolų laipsniai.

Gerai atsimenu Lietuvos Liaudies kariuomenės perėjimo į Raudonąją Armiją laiką ir to meto Lietuvos karių, ypač karininkų, politines nuotaikas. Tiesa, jos formavosi jau audringais 1938—1939 metais. Tada mokiausi Aukštojoje karo mokykloje, į kurią buvo surinkti iš įvairių dalių energingi, jauni karininkai, išlaikę rimtus, konkursinius egzaminus. Todėl suprantama, kad mes, Aukštosios karo mokyklos klausytojai, kaip ir visi Lietuvos kariuomenės karininkai, rimtai sekėme Lietuvos vyriausybės politiką, domėjomės tarptautine Vakarų Europos valstybių, ypač hitlerinės Vokietijos, taip pat ir Tarybų Sąjungos, politika. Tiesa, iki 1939 m. spalio mėn. Lietuva su Tarybų Sąjunga bendros sienos neturėjo, bet jos vidaus ir užsienio politika mus labai domino.

Mes visi mokėjome vokiečių kalbą, o dauguma — ir rusų kalbą. Klausėme per Lietuvos radiją reguliariai transliuojamas fašistinės Vokietijos vadovų kalbas, skaitėme Lietuvoje platinamą Hitlerio knygą „Mano kova" („Mein Kampf"). Klausydami jų kalbas ir skaitydami jų raštus, mes aiškiai supratome fašistinės Vokietijos vadovų ekspansinę politiką, nukreiptą į Rytus, t. y. į Tarybų Sąjungą.

Visą Lietuvos kariuomenės karininkiją labai sukrėtė šie 1938—1939 metų politiniai įvykiai:

— Lenkijos vyriausybės ultimatyvinė nota 1938 m. kovo 17 d., kurioje buvo reikalaujama atsisakyti Vilniaus krašto ir Vilniaus m., kaip Lietuvos teritorijos dalies, ir atkurti diplomatinius santykius su to meto buržuazine Lenkija. Lietuvos vyriausybė buvo priversta tos notos reikalavimus išpildyti, nes Vakarų valstybės Lietuvos nacionalinių interesų nepalaikė;

— hitlerinės Vokietijos Klaipėdos krašto ir uosto užgrobimas 1939 m. kovo 22 d. Ir vėl Vakarų valstybės niekuo nepadėjo Lietuvai;

— 1939 m. rugsėjo 1 d. hitlerinės Vokietijos agresija prieš Lenkiją ir greitas (per mėnesį) jos pasipriešinimo sutriuškinimas. Nors Vakarų valstybės paskelbė fašistinei Vokietijai karą, bet nieko nepadarė, kad išgelbėtų Lenkiją;

— 1939 m. spalio 10 d. pasirašyta Vilniaus ir Vilniaus krašto Lietuvai perdavimo ir Lietuvos—Tarybų Sąjungos savitarpio pagalbos sutartis.

Šių audringų politinių įvykių fone kiekvienam Lietuvos karininkui tapo aišku, jog fašistinė Vokietija, vykdydama savo ekspansinius planus užgrobti vadinamą „erdvę vokiečių tautai Rusijoje", stengiasi užgrobti ir Lietuvą. Iš fašistinės Vokietijos vadų oficialiai skelbiamų politinių principų buvo aišku, kad lietuvių tautai gresia sunaikinimas. Šią temą svarstė visi Lietuvos kariuomenės karininkai nuo jaunesniojo leitenanto iki generolo. Vyko svarstymai ir audringos diskusijos tarp atskirų karininkų ir jų grupių: su kuo eiti lietuvių tautai, kas gali jai padėti, kad ateityje ji išliktų gyva ir laisva. Tose diskusijose ryškėjo dvi nuomonės.

Pirmoji, kad lietuvių tautai reikia priimti Tarybų Sąjungos politinę ir karinę pagalbą, kuri neleistų fašistinei Vokietijai okupuoti Lietuvą ir padėtų išsaugoti lietuvių tautos žmonių gyvenimo ir tautinės kultūros vystymo perspektyvas ateityje. Todėl toji nuomonė buvo pažangi.

Antroji, kad lietuvių tautos „viršūnei", t. y. karininkijai, valdininkijai ir buržuazijos atstovams, reikia laikytis fašistinės Vokietijos „rasinės kultūros" siūlomų principų, nes tada vokiškieji fašistai leis jiems valdyti „savo tautos ir kitų tautų pavergtųjų žemesniųjų sluoksnių mases".

Reikia pasakyti, kad Lietuvos karininkija buvo išauklėta buržuazinio nacionalizmo bei asmeninio karjerizmo dvasioje. Nemaža karininkijos dalis jau buvo ekonomiškai tapusi buržuazijos atstovais. Todėl daugelis karininkų, sirūpinę savo asmeniškų buržuazinių interesų išsaugojimu bei karjeros perspektyvomis, kurias karininkams žadėjo tuo metu Lietuvoje veikianti fašistinės Vokietijos agentūra, buvo prieš lietuvių tautos ryšius su socialistine Tarybų Sąjunga. Lietuvių tautos darbo žmonių masių interesai jiems buvo svetimi.

Pažangioji Lietuvos karininkijos dalis, kuri tikrai rūpinosi lietuvių tautos ateities gyvenimo perspektyva, ypač aktyviai pasireiškė 1940 m. birželio mėn., pritardama Lietuvos vyriausybės nutarimui priimti į Lietuvą papildomas Raudonosios Armijos dalis, kad jos užkirstų fašistinei Vokietijai galimybę okupuoti Lietuvą. Tada didžiulį vaidmenį suvaidino Lietuvos kariuomenės vadas gen. V. Vitkauskas, gen. štabo viršininkas gen. S. Pundzevičius, generolai V. Karvelis, A. Čepas, J. Juodišius, K. Sprangauskas, V. Žilys ir visa eilė kitų pažangių generolų (tarp jų ir gen. St. Raštikis) ir karininkų, aktyviai stojusių už tolimesnį Lietuvos ir Tarybų Sąjungos bendradarbiavimą.

Tolimesni revoliuciniai įvykiai Lietuvoje, vidaus politinio, ūkio ir kultūrinio gyvenimo pertvarkymas socialistiniais pagrindais turėjo didelę įtaką ir kariuomenės gyvenime. Kadangi Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika jos prašymu buvo priimta kaip lygiateisė sąjunginė respublika į Tarybų Sąjungos sąstatą, tai jos kariuomenė, kaip jau minėjau, 1940 m. rugsėjo mėn. buvo pertvarkyta į Raudonosios Armijos 29 teritorinį (nacionalinį) korpusą ir Vilniaus pėstininkų karo mokyklą.

Deja, neilgai tęsėsi ramus buvusių Lietuvos karininkų darbas Raudonosios Armijos gretose. Stalino asmens kulto metu Tarybų Sąjungoje klaidingas klasių kovos supratimas socializmo kūrimo procese ir lenininių politinių principų pažeidimas iššaukė masines represijas ir jaunoje Tarybų Lietuvos Respublikoje. 1941 m. birželio 14—18 dienomis Tarybų Lietuvoje buvo masiškai represuota ir išvežta į Sibirą tūkstančiai niekuo nekaltų žmonių, tarp jų visa eilė buvusių Lietuvos kariuomenės generolų ir karininkų, pažangiai nusiteikusių ir lojalių tarybinei santvarkai. Tas sukrėtė Lietuvos karininkiją. Dar nespėjus jai atsigauti ir susivokti po tos represijos bangos, 1941 m. birželio 22 d. fašistinė Vokietija pradėjo karą prieš Tarybų Sąjungą ir įsiveržė į Tarybų Lietuvą. Pranašesnių priešo jėgų spaudžiamos, Raudonosios Armijos pajėgos Lietuvoje, tarp jų ir 29 teritorinis šaulių korpusas ir Vilniaus pėstininkų karo mokykla, buvo priverstos su kautynėmis trauktis. Tada jau galutinai išryškėjo pažangioji buvusių Lietuvos kariuomenės karininkų (jau 29 korpuso ir Vilniaus pėstininkų karo mokyklos) dalis. Jie stojo į kovą prieš fašistinę Vokietiją. Išryškėjo ir reakcinė Lietuvos karininkijos dalis: jie, vengdami kovos prieš vokiškuosius fašistus, dezertyravo iš 29 teritorinio korpuso dalių ir Vilniaus pėstininkų mokyklos, o vėliau nuėjo tarnauti okupantams.

Nelengvas buvo gyvenimo ir kovų kelias tiems buvusiems Lietuvos karininkams, kurie kartu su Raudonosios Armijos dalimis stojo į kovą prieš vokiškuosius fašistus. Likę gyvi po daugelio sunkių kautynių, Tarybų Lietuvos vyriausybei prašant, Tarybų Sąjungos vyriausybės įsakymu 1942 m. jie buvo surinkti į naujai suformuotą 16-ąją Lietuviškąją diviziją ir sudarė jos karininkų branduolį. Tai buvo gen. majoras V. Karvelis, pulkininkai A. Urbšas, A. Šurkus, V. Kiršinas, K. Gudelis, B. Gertus, papulkininkiai V. Motieka, J. Listopadskis, K. Ramanauskas, J. Pūrelis, V. Pioravičius, majorai B. Bitinaitis, P. Ciunys, A. Maksimaitis, kapitonai P. Simonaitis, A. Stanislovavičius, V. Lunia, J. Valiulis, vyr. leit. S. Vaznelis, leit. V. Rimas ir daugelis kitų. Daug jų žuvo kautynėse. Į 16-ąją Lietuviškąją diviziją nepateko gen. leit. V. Vitkauskas ir gen. maj. A. Čepas, kurie buvo palikti dirbti dėstytojais Karo akademijoje, papulk. A. Raugalė, kuris, pasveikęs po sužeidimo fronte, buvo paliktas dirbti dėstytoju karo mokykloje ir visa eilė kitų.

16-osios Lietuviškosios divizijos vyresniųjų, buvusių Lietuvos karininkų, eiles papildė 1942 m. baigę Vilniaus pėstininkų karo mokyklą, evakuotą į TSRS gilumą (Novokuznecką), leitenantai. Jie pažangiųjų Lietuvos karininkų pavyzdžiu didvyriškai kovėsi 16-osios Lietuviškosios divizijos eilėse su vokiškaisiais fašistais iki Pergalės dienos.

Praėjus 48 metams po Lietuvos Liaudies kariuomenės įsiliejimo į Raudonąją Armiją, daugelio buvusių pažangiųjų Lietuvos kariuomenės karininkų jau nebėra gyvų. Bet jų žygdarbiai kovose už Lietuvos liaudies laisvę ir jos laimingą ateitį niekada nebus užmiršti.

Nebus užmiršti ir pažangūs Lietuvos generolai ir karininkai, kurie buvo neteisingai apkaltinti neva antitarybine veikla ir neteisėtai represuoti. Nors vėliau, po Stalino mirties, jie buvo visi reabilituoti, bet daugelio jų ir jų šeimų gyvenimas buvo palaužtas.

P. Petronis

Iki 1940 m. buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, Tarybinės Armijos generolas majoras

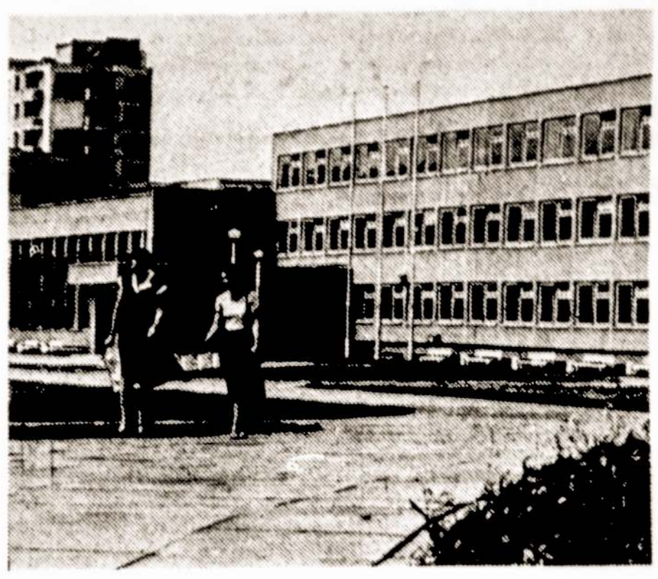

Šiauliuose Dainų mikrorajone iškilo 20-oji vidurinė mokykla. Joje mokosi 1,600 moksleivių.

A. Dilio nuotraukoje: **Šiaulių 20-oji vidurinė mokykla.**

VISKAS VAIKAMS

Tokiu pavadinimu kovo mėnesį Lietuvos TSR liaudies ūkio pasiekimų parodoje atidaryta vaikams skirtų prekių paroda. Joje dalyvauja visos trys Pabaltijo respublikos — Lietuva, Latvija ir Estija. Pereikim kartu per visos parodos ekspozicijų sales.

Lietuvos paviljonas, kaip ir dera šeimininkams, pats turtingiausias. Keliose salėse eksponuojama per 700 vaikams skirtų prekių. Vienos iš jų — jau gaminamos, kitų eksponuojami dar tik bandomieji pavyzdžiai. Štai viename stende — mažiesiems skirtos įvairių serijų knygos: pasakos, knygos-žaislai, įvairių žaidimų ir užsiėmimų mokantys leidiniai.

Sunku greitai praeiti pro vaikams skirto maisto stendą: įvairiausi saldumynai, ledai (kasmet jų respublikoje pagaminama 18 tūkstančių tonų), gėrimai, tyrelės.

Tauragės baldų fabrikas „Tauras" siūlo mažiesiems vieno ir dviejų aukštų etnografines loveles, Šiaulių dviračių ir variklių gamykla „Vairas" — kelioninius dviračius „Venta" ir „Vairas", to paties miesto „Nuklono" gamykla — kompiuterius vaikams.

Tačiau didžiausia ekspozicija respublikos lengvosios pramonės. Beveik visos Lietuvos šios šakos įmonės sukūrė naujų pavyzdžių vaikams: Telšių gamybinio susivienijimas „Mastis" — sportinio trikotažo, Utenos M. Melnikaitės trikotažo ir galanterijos gamybinis susivienijimas — vaikiškos galanterijos ir bižuterijos pavyzdžių... Sąrašą būtų galima tęsti ir tęsti. Kaip informacija šioje ekspozicijoje įrengtas stendas: vien šiais metais respublikos mažiesiems bus pateikta 4200 tūkstančių porų batų, 27 577 tūkstančių trikotažo gaminių, pusė milijono striukių. Reikia pridurti, kad beveik visos vaikams pradėtos ar dar numatomos gaminti prekės yra sukurtos, orientuojantis į geriausius užsienio pavyzdžius.

Estai eksponuoja nepaprastai didelį vaikiškų žaislų (nuo miniatiūrinių automobilių modelių ir vaikų lopšeliams-darželiams skirtų žaislinių traukinukų) asortimentą. Traukia akį estų sukurtos kanceliarinės prekės vaikams, ypač mažiesiems skirta parfumerija.

Latvijos paviljone eksponuojami specialiai vaikams skirti indų rinkiniai, baldai, plokštelės ir, aišku, saldumynai.

Algis Mažulis

Chicagoje planuoja užsidaryti beveik 500 lovų St. Anne's ligoninė. Tai busianti per pastaruosius trejus metus jau 10-oji užsidaranti ligoninė Chicagoje!

— Tarybiniai ir Prancūzai kosmonautai susitarė lapkričio 20 d. drauge išskristi į kosmosą kosminiu laivu.

Žmonės ir datos

LAPKRIČIO 4 DIENĄ
PRIEŠ 115 METŲ

Panevėžio rajono Skaistgirių kaime gimė žymus Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių kultūros veikėjas ir leksikografas Antanas Lelys. Iš pradžių jis mokėsi Mintaujos gimnazijoje, o 1894 metais išvyko į JAV ir dirbo anglių kasyklose paprastu darbininku. Vėliau dirbo įvairiose Amerikos lietuvių laikraščių redakcijose, trejus metus studijavo Šveicarijoje. 1931 metais Antanas Lelys grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Vilkaviškio rajono Šapalų kaime. Vėliau persikėlė į Panevėžį ir čia gyveno iki mirties. Mirė 1960 metų vasario 17 dieną.

Antanas Lelys daugiausia pasižymėjo savo leksikografiniais darbais, žodynais. Skatinamas laikraščio „Lietuva" leidėjų, jis ryžosi parašyti platų Lietuvių—anglų ir Anglų—lietuvių kalbų žodyną. Tą darbą pradėjęs, manė jį baigti per porą metų, bet išėjo daug ilgiau. Kaip nurodo Prakalboje, medžiagą Antanas Lelys ėmė iš Kuršaičio, Miežinio ir Juškos žodynų, papildydamas savo paties surinktais žodžiais iš įvairiausių šaltinių: Basanavičiaus, Daukanto, Daukšos, Pabrėžos, Šliūpo, Tatarės, Jablonskio raštų. Jo žodynai tuo metu buvo patys geriausi ir pilniausi, apėmę per 26 tūkst. žodžių. Jie turėjo didelę paklausą. Jų išėjo net 3 leidimai, žymiai papildytas ir pataisytas išėjo 1915 metais.

Antanas Lelys iki pat mirties nenutraukė darbo. Jo žodynai padėjo Amerikos lietuviams ne tik mokytis anglų kalbos, bet ir kelti kalbos kultūrą, nepamiršti savo gimtosios kalbos. Lelio žodynai plačiai buvo vartojami ir Lietuvoje. Jie buvo svarbus leksikografijos šaltinis kitiems žodynų sudarinėtojams. Žodžiai, paimti iš Antano Lelio žodynų, yra gana dažni ir akademiniame Lietuvių kalbos žodyne. Antanas Lelys savo žodynais yra praturtinęs lietuvių kalbos leksiką ir palikęs neišdildomų pėdsakų jos leksikografijoje.

LAPKRIČIO 4 DIENĄ
PRIEŠ 90 METŲ

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyviai Martynas Akstinas ir Kostas Kazlauskas. Skirtingais keliais jie atėjo į revoliucionierių gretas, skirtingus likimus jiems lėmė gyvenimas. Martynas Akstinas — samdinys, vėliau neturtingas Varėnos rajono Bobriškių kaimo valstietis. Dar 1917 metais, tarnaudamas carinėje kariuomenėje, dalyvavo kareivių revoliuciniame judėjime. Vėliau, tarnaudamas buržuazinėje Lietuvos kariuomenėje viršila, platino komunistinę literatūrą. Grįžęs iš jos, ir toliau palaikė ryšius su pogrindyje veikusiais komunistais, skaitė ir platino revoliucinę spaudą, jo namuose prieglobstį rasdavo nuo policijos persekiojimo besislapstantys revoliucionieriai. 1940 metų kovo mėnesį šis jau pagyvenęs vyras įstojo į Lietuvos Komunistų partiją. Atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, Martynas Akstinas dirbo Pavarėnio apylinkės seniūnu, aktyviai dalyvavo vykdant žemės reformą ir kitus socialistinius pertvarkymus. Didžiojo Tėvynės karo pradžioje Martynas Akstinas buvo suimtas ir liepos 9 dieną nužudytas.

Kostas Kazlauskas taip pat samdinys, patekęs į buržuazinę kariuomenę, tapo invalidu. Jau pirmaisiais mėnesiais po 1926 metų perversmo įsijungė į revoliucinę veiklą Telšiuose, įstojo į Lietuvos Komunistų partiją. Jis ne kartą buvo suimtas ir kalintas, tačiau revoliucinės kovos neatsižadėjo. Didžiojo Tėvynės karo metais tarnavo 16-ojoje Lietuviškojoje divizijoje politvadovu, vėliau dirbo partinį darbą Klaipėdoje, Šiauliuose, Vilniuje. Tokie skirtingi likimai buvo šių dviejų revoliucionierių, tačiau abu juos jungė meilė Tėvynei, kova už jos šviesesnę ateitį.

LAPKRIČIO 8 DIENĄ
PRIEŠ 130 METŲ

gimė Vilniaus krašto visuomenės ir kultūros veikėjas, pažangus lietuvių teisininkas Tadas Vrublevskis. Baigęs teisės mokslus, jis kurį laiką dirbo Peterburge, o vėliau, grįžęs į Vilnių, advokatavo. 1905—1907 metų revoliucijos laikotarpiu Tadas Vrublevskis daugiau kaip 400 kartų gynė revoliucionierius teismuose. Antai jis gynė sukilusius „Potiomkino" ir „Očiakovo" šarvuočių jūreivius karo teisme Sevastopolyje. Nuo 1919 metų Lenkijos teismuose gynė revoliucionierius, kovojusius prieš nacionalinę priespaudą. Be advokatavimo, Tadas Vrublevskis labai daug dėmesio skyrė savo bibliotekai plėsti, medžiagai, susijusiai su Lietuvos praeitimi ir kultūra, kaupti. Vėliau savo biblioteką jis padovanojo Vilniaus miestui.

Tadas Vrublevskis buvo aktyvus Lietuvių mokslo draugijos narys, bendradarbiavo lietuvių, lenkų, baltarusių, rusų spaudoje. Jis paliko nemažą nepaskelbtų darbų teisės, statistikos, Vilniaus istorijos ir kitais klausimais.

Mirė Tadas Vrublevskis 1925 metais.

LAPKRIČIO 10 DIENĄ
PRIEŠ 70 METŲ

Lietuvos Komunistų partija Vilniuje sudarė Karinį-revoliucinį komitetą darbo žmonių ginkluotam sukilimui prieš vokiškuosius okupantus rengti ir vadovauti. Kitą dieną šis komitetas nutarė „apginkluoti pagal galimybę visus partinius draugus, pavesti rajonams organizuoti kovines draugoves, įsigyti ginklų..." Revoliuciniai komitetai — tai laikini ypatingieji Tarybų valdžios organai. Lietuvoje jie veikė 1918—1919 metais tose apskrityse ir valsčiuose, kur iš karto dar nebuvo sąlygų Taryboms išrinkti.

Didžiuliuose Lietuvos miestuose, apskričių centruose Karinio-revoliucinio komiteto iniciatyva, partinėms organizacijoms vadovaujant, buvo stengiamasi įsigyti kuo daugiau ginklų. Kūrėsi įvairiai vadinami Raudonosios gvardijos būriai (milicija, partizanai, raudonarmiečiai), kuriuose telkėsi darbininkai ir darbo valstiečiai. Vilniuje buvo sukurtas raudongvardiečių būrys, vadovaujamas V. Visockio. Stiprų ir kovingą būrį, vėliau peraugusį į Raudonosios armijos Žemaičių pulką, sukūrė Šiaulių komunistai. Raudongvardiečių būriai taip pat buvo sukurti Panevėžyje, Mažeikiuose, Kuršėnuose, Rokiškyje, Kalvarijoje ir daugelyje kitų Lietuvos vietovių. Daug kur komunistai užmezgė ryšius su vadinamaisiais „Miško broliais", panaudojo juos kovai prieš okupantus. Raudongvardiečių ir partizanų būriai drąsiai užpuldinėjo okupantus ir vijo juos iš dvarų ir miestelių.

LAPKRIČIO 11 DIENĄ
PRIEŠ 190 METŲ

gimė Mažosios Lietuvos lietuvių tautosakos, archeologinės ir etnografinės medžiagos rinkėjas ir skelbėjas Eduardas Gizevijus. Jis buvo kilęs iš suvokietėjusių mozūrų, bet daug metų gyveno tarp lietuvių ir jiems simpatizavo. Jį domino lietuvių kalba, papročiai, drabužiai ir kita. Eduardo Gizevijaus veikla buvo labai įvairi. Baigęs Karaliaučiaus universitetą ir mokytojaudamas, jis išmoko lietuviškai. Rinko lietuvių etnografinę ir tautosakinę medžiagą, populiarino lietuvių kultūrą ir kalbą. 1897 metais kartu su savo vienminčiais įsteigė Lietuvių literatūros draugiją. Gizevijus turėjo ir dailininko gabumų, todėl piešė paveikslus, kuriuose vaizdavo kraštovaizdžius, taip pat valstiečius, jų buitį.

Mirė Eduardas Gizevijus 1880 metais.

LAPKRIČIO 14 DIENĄ
PRIEŠ 140 METŲ

gimė Mažosios Lietuvos lietuvių tautosakos rinkėjas ir leidėjas Vilius Kalvaitis. Tautosaką jis rinko Rytų Prūsijos kaimuose. Bekeliaudamas po juos, praleido apie 25 mėnesius. Pirmasis jo liaudies dainų rinkinėlis pasirodė Tilžėje 1894 metais — „Rūtų lapeliai". Be prakalbos, čia spausdinamos tradicinės liaudies dainos, vertimai iš vokiečių kalbos ir pluoštas literatūrinės kilmės dainų, pavadintų naujausiomis dainomis.

Stambiausias Viliaus Kalvaičio dainų rinkinys — „Prūsijos lietuvių dainos" — išėjo Tilžėje 1905 metais. Čia patalpinta 780 tekstų. 542 dainos yra užrašytos paties Kalvaičio, kitos imtos iš anksčiau išleistų L. Rėzos, G. Neselmano rinkinių. 1910 metais pasirodė dar vienas Viliaus Kalvaičio parengtas leidinys „Lietuviškų vardų klėtelė". Tai 15 tūkstančių žodžių žodynėlis ir smulkiosios tautosakos rinkinys.

Tautosaką Vilius Kalvaitis rinko nebūdamas vienišas. Jis susirašinėjo su Jonu Basanavičiumi, siųsdavo jam savo surinktos medžiagos. Ypač daug Basanavičius yra gavęs sakmių — apie 560. Jos sudaro didžiąją dalį rinkinio „Iš gyvenimo vėlių bei velnių". Iš viso Vilius Kalvaitis paskelbė apie 1200 tautosakos vienetų: dainų, smulkiosios tautosakos. Mirė V. Kalvaitis 1914 metais.

LAPKRIČIO 15 DIENĄ
PRIEŠ 90 METŲ

gimė lietuvių karinis veikėjas, generolas majoras Albinas Čepas. Jis mokėsi Kauno karo mokykloje bei aukštuosiuose karininkų kursuose. 1940 metais Lietuvos Liaudies kariuomenė jam suteikė brigados generolo laipsnį ir paskyrė krašto apsaugos viceministru. Didžiojo Tėvynės karo metais jis tobulinosi aukštesniųjų vadų kursuose prie Raudonosios Armijos Generalinio štabo Maskvoje, o vėliau dėstė Karo akademijoje. Pokario metais Albinas Čepas dėstė Kūno kultūros institute bei Žemės ūkio akademijoje Kaune.

SUNYKO LIETUVIŲ KALBA

— Taip, taip... Labai negerai, kad šitaip, — panosėje, pridengtoje laikraščiu, bambėjo pagyvenęs žmogus. Bet kas negerai, suvokiau ne iškart. Tik paskui, kai pats pradėjau skaityti.

„Tarybiniame mokytojuje" rašė Vytautas Labūnaitis. Storai pabraukiu eilutes:

„Vilnijos" kultūros draugijos duomenimis, šiandien Salčininkų rajone lietuviškų mokyklų kur kas mažiau, negu ten jų buvo lenkų okupacijos metais".

Hm! Skaitau dar kartą. Parašyta būtent taip, kad lietuviškų mokyklų rajone dabar mažiau.

Šalčininkų rajonas yra Vilniaus pašonėje. Atrodytų, vien tokia jo artuma Lietuvos sostinei turėtų sudaryti palankias sąlygas lietuviškumui Šalčininkų žemėje. Bet ne! Taip, deja, nėra. Persitvarkymo ir viešumo politikos šviesoje atrasta daug netikėtų dalykų. Ir nesuprantama, kad kažkur Lietuvoje galėtų sunykti lietuviška kalba. Tiesa, to norint, visuomet atrasi priežasčių. Ir Vytautas Labūnaitis, pateikdamas statistinės konkretikos, taip rašo:

„Stalino kulto ir stagnacijos laikais Salčininkų rajone nemaža „pasidarbuota", siaurinant lietuvių kalbos mokymą. Liūdna statistika, kurią turi ir partijos rajono komitetas, rodo, jog 1974—1975 m. lietuviškai besimokančių sumažėjo 8,1 proc., 1978—1979 m. — 7,9 proc., 1986—1987 m. — 7,2 proc."

Rajono rusų ir lenkų mokyklų lietuviškose klasėse ir vienintelėje lietuviškoje Poškonių devynmetėje mokykloje mokosi 486 mokiniai iš bendro 6232 skaičiaus.

Dar vakar būčiau puolęs su abejonėmis: negali būti! negali būti! Iš tikrųjų, žinant, kaip plačiai, pavyzdžiui, literatūroje suklestėjusi lietuvių kalba, nepamatai, kad šalia yra ir kiti dalykai. Ir svarbiausia čia ne tai, kalba kažkas ar nekalba lietuviškai! Čia svarbiausia, kad dar vakar kalbėję lietuviškai, šiandien liovėsi tą darę. V. Labūnaitis teigia, kad rajone „netrumpas sąrašas septynmečių, aštuonmečių pradinių, kurios 1952—1966 metais buvo reorganizuotos į lenkiškas mokyklas. Be to, rašo jis, mokyklų mažinimo dingstimi lietuviškos pradinės mokyklos uždarytos Žižmiuose, Kaziuliuose, Maciučiuose.

Kaip tokius dalykus paaiškinti? Ir pirmiausia, kaip juos gali mums paaiškinti tieji, kuriems patikėta rūpintis švietimu. Galbūt lietuvių kalba jiems į tokią sampratą neįeina?

Šiandieną jau girdime neabejojančius balsus, kad ir Šalčininkų rajono mokyklose būtina sugrąžinti lietuvių kalbą. Vytautas Labūnaitis taip:

„Jau ateinančiais mokslo metais lietuviškas mokyklas atstatyti arba lietuviškas klases atidaryti būtina Kalesninkuose, Dainavoje, Butrimonyse, Jurgelionyse, Naujadvaryje, Gedūnuose, Gerviškėse, Vėžionyse, Jundeliškėse, Milkūnuose."

Tik kažin, ar jau ir viskas? Ko jau ko, o nepasitikėjimo žmonėse šiandieną atsirado nepalyginamai daugiau. Apžiūrime, apčiupinėjame daiktus, reiškinius, mintis, lozungus ir, pasitelkę savo galvą, patys stengiamės suvokti. Man atrodo, kad tai reikšmingiausias viešumo ir persitvarkymo politikos niuansas. Iškalbame tik savo, tik asmenišką požiūrį...

Šalčininkų rajono Kalesninkų tarybinis ūkis ruošiasi skirti trijų tūkstančių rublių premiją autoriams, paruošusiems tinkamiausią lietuvių kalbos vadovėlį rusų ir lenkų mokyklų moksleiviams.

Kažin, kas tie autoriai?

Atsakymo dar nėra, kaip nėra ir tokio vadovėlio.

J. F

— Laikraštis "Daily World" plačiai praneša, kad Vilniuje netrukus bus pastatytas nuo fašizmo nukentėjusiems Lietuvos žydams paminklas. Paminklo autorius bus Lietuvoje gimęs newjorkietis žydas paminklas. Paminklo autorius bus Lietuvoje gimęs newjorkietis žydas skulptorius Arbit Blatas.

— Panamos kanalo gynybos Panamos delegatas pulkininkas Aquilino Siero tarybai papasakojo, kad iš JAV slaptai į Panamą gabenami ginklai, vienas laivas su ginklais sulaikytas Bahia la Mina uoste.

Kas naujo Lietuvoje

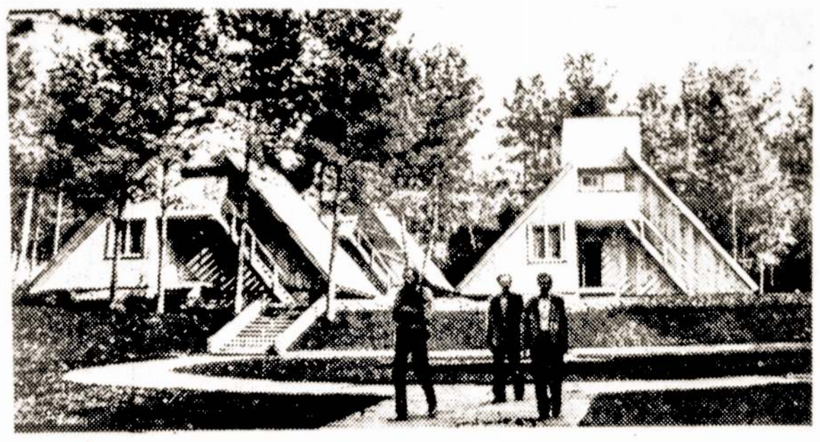

Šalčininkų rajono M. Melnikaitės kolūkyje poilsio bazė.

Kompiuteris Šiaulių vaistinėse

Šiaulius nūnai galima pavadinti labiausiai kompiuterizuotu respublikos miestu. Elektronines smegenis į pagalbą nūnai pasitelkė Šiaulių farmacininkai. Kol kas tai vienintelis toks eksperimentas šalyje. Tačiau jis pasiteisino. Ir štai kodėl. Ne paslaptis, kad mūsų farmacijos pramonė dar nepilnai patenkina medicinos poreikius. Reikalingų vaistų neretai tenka ieškoti, jei artimiausioje vaistinėje jų nėra.

Tačiau dažnai būna ir taip, kad vienoje nėra, o kitoje jų — nemaža atsarga. Kaip apie tai sužinoti? Anksčiau veikė informacinis punktas, kuris padėdavo ligoniams susirasti reikalingos vaistinės adresą. Tačiau telefonu buvo sunkoka rinkti žinias, šio punkto turima informacija ne visada būdavo operatyvi, o vaistai sandėlyje ilgai neužsiguli... Čia jų turima, čia ne, o kai kada ir pavėluotai būdavo pranešama, kad tokių ar anokių vaistų turima kurioje vaistinėje.

„Nuklono" gamyklos specialistai parengė programą miesto centrinėje vaistinėje sumontuotam kompiuteriui — dabar visi duomenys apie vaistų kiekius patenka į mašinos atmintį. Informatorei, į kurią kreipiasi interesantas, tereikia paspausti programavimo klavišą ir displėjaus ekrane perskaityti atsakymą, kurioje vaistinėje yra reikalingas preparatas. Taigi farmacinių prekių apyvartą dabar seka kompiuteris — per dieną aptarnaujama tūkstantis — pusantro žmonių. Šiauliečiai sako, kad vaistų lyg ir padaugėjo, nes jų poreikiai geriau patenkinami.

Jonas Vaitkevičius

Kalbininkai ieško tarmių pėdsakų

Kalba — neišsemiamas išminties ir žinių lobynas. Ir turbūt nesibaigianti, neaprėpiama dirva jos tyrinėtojams. O šiandien lietuvių kalbininkų ekspedicijų maršrutai eina ne tik per valstybine siena apibrėžtą Lietuvos teritoriją, bet ir toliau, kur lietuvių gyventa, o dabar ten — kaimyninės šalys ir respublikos.

Didžiausias šiuo metu už Lietuvos ribų išlikęs beveik vientisas plotas, kuriame nuo senų laikų kalbama lietuviškai — Lenkijos Suvalkų vaivadijos Punsko ir Seinų valsčiai. Šio krašto lietuvių kalba iki 1940 metų yra domėjęsi švedų, lenkų kalbininkai, bet jų darbai, paskelbti užsienio spaudoje, mums buvo nelabai prieinami, kai kurias minėto krašto šnektos ypatybes, vietovardžius savo diplominiuose darbuose aprašė pastaraisiais dešimtmečiais Vilniaus universitete studijavę Punsko lietuvių licėjaus auklėtiniai. O patiems lietuvių kalbininkams kelias į tas lietuvių gyvenamas vietas atsivėrė tik dabar, kai sudarytos bendradarbiavimo sutartys tarp Lenkijos ir Lietuvos Mokslų Akademijos. Tyrinėjimai čia labai aktualūs, nes kai kuriuose Punsko ir Seinų vietovardžiuose atsispindi išnykusios baltų genties jotvingių kalbos pėdsakai.

Šią vasarą Lietuvių kalbos ir literatūros institutas surengė pirmąją dialektologinę ekspediciją minėtose srityse. Jos tikslas buvo užfiksuoti kuo daugiau Punsko ir Seinų valsčių ir gretimų apylinkių šnektų duomenų, toponimikos, patyrinėti kontaktus su slavų kalbomis, išryškinti lietuvių kalbos kitimo tendencijas. Kalbininkai K. Garšva, B. Mikalionienė, K. Morkūnas, talkinami Lenkijos Mokslų Akademijos Slavistikos instituto darbuotojos punskietės I. Aleksaitės, daugiausia įvairios kalbinės medžiagos užrašė vadinamuosiuose dzūkų kaimuose. Tai — pasakojimai, prisiminimai, dialogai, tautosaka, vietovardžiai, neretai su liaudiškais jų kilmės aiškinimais. Magnetofoniniai įrašai labai papildys instituto fonoteką. Užfiksuota lietuvių kalbos istorijai įdomių faktų: prisiminimai apie buvusį Seinų vyskupą poetą Antaną Baranauską, iš to krašto kilusį poetą Albiną Žukauską.

Aldas Norkūnas

Vilnis, 1988 m. spalio 27 d.

AUKCIONAI TAUTIEČIAMS IŠ "LIETUVOS"

Kelis dešimtmečius aukcionas Lietuvoje buvo tik literatūrinė sąvoka. Dabar jie tapo madingi ir įteisinti, atrodo, visam laikui. Nuo pirmojo aukciono, kuriame Vytautui Kernagiui teko garbė kaukšėti pirmininkaujančio plaktuku, prabėgo keli mėnesiai, o štai jau surengtas ir aukcionas tautiečiams, apsistojusiems „Lietuvos" viešbutyje. Netgi du. Pirmasis vyko rugpjūčio 16 dieną. Varjetė salė viešbučio restorane virto varžytinių vieta.

Ką atminimui čia galėjo nupirkti lietuviai — Lietuvos svečiai? Pirmiausia vasarines sukneles iš natūralaus lietuviško lino. Jas labai gundančiai demonstravo Vilniaus modelių namų manekenės. Greta esančioje mažesnėje salėje aukciono dalyviai galėjo pasirinkti originalių suvenyrų — gintaro dirbinių, audinių su tautiniais ornamentais, ženklelių su „Žalgirio" emblema, atvirukų, videofilmų su Lietuvos vaizdais, „Anties" ansamblio, kuris šiemet tapo Palangos estradinio festivalio nugalėtoju, koncertais.

Savo gaminius šiam renginiui pateikė „Ramunės" siuvimo fabrikas, kooperatyvai, Liaudies meno draugijos Vilniaus skyriaus nariai.

Linas Vilniauskas

PRIE TĖVŲ KAPO

Beveik kiekvieną savaitę Stračnių kaimo kapinaitėse stoviu prie dviejų nedidelių žemės kauburėlių. Vienas iš jų supiltas prieš trylika metų, kitas visiškai neseniai — šiais metais birželio mėnesį. Po pirmuoju jų ilsisi mano motina, po antruoju — tėvas, ką tik tyliai pasitraukęs iš gyvenimo. Stoviu prie šių kauburėlių ir nematančiomis akimis žvelgiu į tėviškės laukus, į jais važiuojančius, einančius žmones ir visa savo esybe šaukiu: „Žmonės, gerieji, sustokite: pasaulyje likau vienas!.."

Kreipiuosi į tėviškėnus ir žinau, kad niekas neatsilieps į mano nebylų šauksmą, kad viską reikia išgyventi vienam. Mano mirę tėvai, mano ir didelis skausmas. Kitiems — tai žmogaus gyvenimo kelio natūrali baigtis...

...Gyvenimo kelias jiems, mano tėvams, Mortai ir Antanui Kubiliams, nebuvo rožėmis klotas. Kaip ir daugeliui šiose kapinaitėse gulinčių kaimynų ir pažįstamų. Susituokė samdinė ir mažažemis. Pradėjo bendrą gyvenimą vienas iš savo tėvų, mano senelių, gavęs tris hektarus žemės, kita — „pasogos" namo galą ir keliasdešimt litų. Ir dirbo, ir gyveno, ir prasigyveno. Tiesa, labai sunkiai, taupydami. Papildomai litą tėvas uždirbdavo arkliuku veždamas iš Panevėžio į Subačiaus geležinkelio stotį žydų prekybininkų „tavorą", motina pasiūdama apylinkės žmonėms drabužį. 1940 metais, kai „užėjo rusai", jie tapo naujakuriai. Iš kaimyno didžialaukio gavo dar porą hektarų dirbamos žemės. Tarsi pro miglas regiu, kaip, pasikinkę palšą kumelaitę, mes trys dardame purenti gautos žemelės. Žinoma, pureno tėvai, aš žaidžiau ant ežios...

Staiga karas ir baisi juoda nežinia. Juk naujakuriai, juk motinos sesers vyras buvo aktyvistas. Gerai dar, kad kaimynas didžlaukis pasirodė esąs padorus žmogus. „Grūdą, Kubiliau, dalinsimės per pusę... Po lygiai už darbą ir už žemę", — pasakė jis. Tuo ir baigėsi naujakurystė. Vėl prasidėjo maitinimasis iš nuosavos žemelės ir iš motinos „Zinger" siuvamosios. Prasidėjo ir baltaraiščių slapti bei atviri stebėjimai, sekimai...

Gyvenamąjį namą tėvas pasistatė iš senos „pasoginės" motinos trobos galo. Susirentė iš senų rąstų tvartą, prisidūrė daržinėlę. Nors gyveno Smetonos laikais šalia miško, bet nusipirkti naujos miško medžiagos neįstengė. Kas beliko... „Nusikirtau kartą sausuolį, kelmą gerai paslėpiau po samanomis, o jau sekančią dieną eigulys buvo kieme, — pasakojo, prisimindamas tuos laikus, tėvas. — Mokėk, sako, baudą arba į teismą... Dešimt litų ištraukė..."

Už tai vokiečių okupacijos metais tėvas tapo gudresniu. Nugriaudavo medį, kelmą išraudavo ir viską ant savo pečių susivilkęs į daržinėlę, paslėpdavo po šiaudais. Taip pasistatė pirtį — vienintelį pastatą iš naujų rąstų. Medis... Medžpadžiais apsiavęs aš vaikščiojau į pradinę mokyklą. Kaukšėdavau iš priešpaskutinio suolo prie lentos atsakinėti ir to nė kiek nesigėdydavau.

Taigi apmąstymai prie tėvų kapų... Prie paprastų kaimo žmonelių, darbštuolių neišpasakytų, kurių suskirdusios rankos negalėjo nė akimirkos pabūti be darbo. Triūsė, plušo, kol liga paguldydavo į patalą. Paguldydavo ir ilgam.

Jau būdamas studentas, parvažiavau namo išlaikęs sesijos egzaminus ir, įėjęs į trobą, nustebau kažkokio jos tuštumo.

— Suparalyžavo mūsų mamą, sūnau, — pasakė tėvas, pakildamas nuo lovos. — Subačiuje ji, ligoninėje... Nenorėjau tavęs per egzaminus nervinti... todėl nieko ir nerašiau...

Tą vasarą kaimynui gimė duktė. Ji paaugo, baigė pradinę, vidurinę mokyklą, o mano motina visą tą laiką — septyniolika metų išgulėjo prirakinta prie lovos. „Jei galėčiau prieiti prie kablio sienoje, pati pasikarčiau", — išsitarė, kai aš jai tvarsčiau pragulas. Insultas, ta baisi liga, „pakoregavo" ir jos pažiūras. Buvusi labai religinga, ji man ne kartą sakė: „Jei ir yra dievas, tai jis beširdis, kad leidžia žmonėms taip kankintis..."

Nežinau, asmeniškai nepažįstu kito žmogaus, kuris, gyvendamas tokiose baisiose fizinėse ir moralinėse kančiose, būtų išlikęs toks taurus ir šviesus. Viskas jai rūpėjo, ji troško žmonėms tik gero, tik šviesaus...

Palaidojome ją su tėvu, per darbus irgi tapusiu invalidu, išsiverkėme, išsidejavome ir truputį aprimome. Vis tik dar buvome dviese...

...Po pirmųjų pokario metų košmariškų dienų ir naktų tėvo psichika buvo sudirgusi. Jis jau antrąkart neberizikavo tapti naujakuriu. Ne kartą slėpėsi nuo aktyvistų su šautuvu rankose variusių į „kolchozą". Ne kartą turėjo atiduoti į bendrą katilą, bet ir to jam nesinorėjo. Ir vis tik teko... Lygiai kaip ir teko, nenorint ir nemokant, eiti kolūkio brigadininko pareigas. Matuoti kaimynams arus, varyti juos į neįprastą tada kolektyvinį darbą ir už jį... nieko negauti.

Anksti pražilo ir nupliko mano tėvas. Kai gyvenimas truputį susitvarkė, atgulė motina, jis pats susilaužė koją. Tačiau viską pakėlė su paprasto kaimiečio filosofija — kas atsitiko, buvo neišvengiama. Slaugė motiną, pats vaikščiodamas su ramentais pamelždavo karvę ir prišienaudavo jai šieno... Po motinos mirties persikelti į Vilnių irgi nenorėjo. Kaime jo namai, jo nudirbti darbai — kolūkiui išauginta ir parduota keliolika veršelių, užsidirbta šiokia tokia pensija. Čia prabėgo jo vaikystė ir jaunystė bei visas gyvenimas, kaime pažįstami nuo mažens, su kuriais labai mėgo pasišnekučiuoti.

Ir vis tik senatvė ir liga privertė persikelti. Gyvendamas Vilniuje, nesėdėjo be darbo. Tai balkoną suremontuos, tai atplyšusį bato padą prikals, tai dar ką nors sugalvos. Palaimintos paprasto žmogaus rankos, pačios beieškančios darbo! Jos nusipelno gražiausių poeto eilių. Deja, aš gi tėvui net paprastais žodžiais nepadėkojau, vis dar galvojau suspėsiu. Nesuspėjau. Ir dėl to dabar labai kremtuosi.

...Stoviu prie dviejų brangių mano širdžiai kauburėlių ir keliasdešimtąjį kartą apmąstau jų bei savo gyvenimą, apskritai nelengvą žmogaus dalią...

Antanas Kubilius

— Vis daugiau profsąjungų užgiria demokratų kandidato M. Dukakio kandidatūrą. Nepriklausoma elektricistų profsąsunga irgi jį užgyrė.

— Pagal "Working in Urban Schools" pranešimą, 75 procentai dirbančiųjų miestų mokyklose sako, kad mokyklose stinga visko: knygų, toiletinio popierio, vietos, tarnautojų ir p.

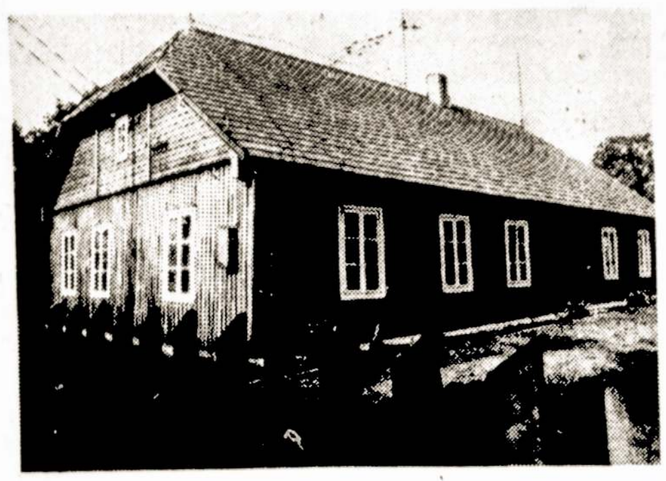

Senoji Kunigiškių mokykla, kurioje mokėsi Juozas Tumas-Vaižgantas. Antano Dilio (ELTA) nuotr.

GYVENIMO TIKSLAS: PADĖTI ŽMOGUI

Lyg neprašyta viešnia liga užklumpa žmogų. Prie slapukiškiausių ligų priklauso ir kraujagyslių ligos: aterosklerozė, kurios pasekmė — infarktas, insultas ar gangrena. Vaistais kraujagyslių ligas ne visada pasiseka išgydyti. Pagrindinis gydymo būdas — chirurgija. Kraujagyslių chirurgija, t. y. angiochirurgija, viena iš jauniausių chirurgijos šakų. Ir ne tik Lietuvoje.

Vilniuje yra Respublikinis širdies ir kraujagyslių chirurgijos centras su dviem kraujagyslių chirurgijos skyriais. Skyriams vadovauja medicinos mokslų daktarai Egidijus Barkauskas ir Vytautas Triponis.

Gerbiamas profesoriau, šiuolaikinėje Lietuvos medicinoje žymią vietą užima kraujagyslių chirurgija. Norėtųsi išgirsti šios naujos šakos istoriją, —

kreipiausi į V. Triponį.

Lietuviškąją angiochirurgiją nauja nebepavadinsi — jai 30 metų. Tiesa, jubiliejinę sukaktį nurodydami, turime galvoje kraujagyslių rekonstrukcijas, kurios buvo pradėtos daryti 1957—1958 metais Vilniaus universiteto klinikose. Iš tiesų šios chirurgijos šaknys slypi Vilniaus universitete. Praėjusio šimtmečio pirmaisiais dešimtmečiais Universiteto profesoriai pradėjo domėtis kraujagyslių ligomis. Domėjimąsi, atrodo, paskatino Vakarų Europos medikų bandymai operuoti ligos pažeistą aortą, vidutinio dydžio arterijas.

Taigi jau tais laikais Vilniaus universitete buvo apgintos kelios disertacijos iš arterijų ir venų ligų ir jų chirurginio gydymo. Disertacijų autoriai — V. Domeris, S. Černiauskas, A. Velkas buvo kilę iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės. Disertacijų tituliniuose puslapiuose buvo parašytas žodis „Lithuanus". Carui uždarius Vilniaus universitetą, kraujagyslių chirurgija ilgam buvo pamiršta. Ją atgaivino Vytauto Didžiojo universiteto chirurgai. A. Paprackas 1939 m. padarė pirmąją angiochirurginę operaciją. Jis pašalino trombus iš žąsto arterijos. Tokio pobūdžio operacijų buvo atlikta ir Kauno žydų ligoninėje.

Pokario laikais sužeistas kraujagysles sėkmingai buvo užsiuvę: A. Marcinkevičius, P. Narbutas, B. Rimšelis, S. Rabinovičius. Įdomus ir labai sėkmingas etapas Lietuvos kraujagyslių sukūrimas. Šio darbo iniciatorius — Universiteto profesorius A. Dirsė. Kauno tekstilės fabrike nedidelis būrelis baigusių Politechnikos instituta jaunuolių ėmėsi konstruoti mechanizmus ir austi kraujagysles. Apie 1960 metus buvo pradėti bandymai, o jau 1961 m. sėkmingai panaudotos operuojant žmones.

Svarbus įvykis — širdies ir kraujagyslių laboratorijos įsteigimas Universitete. Laboratorijai pradėjo vadovauti profesorius A. Marcinkevičius. Nuo pirmųjų dienų apie jį susibūrė nemažai jaunų Vilniaus universitetą baigusių gydytojų — E. Barkauskas, D. Kavoliūnas, V. Sirvydis, G. Uždavinys ir kiti, kurie ir sudarė branduolį vėliau susikūrusiam širdies ir kraujagyslių chirurgijos centrui. Centras įsikūrė gražiose patalpose naujoje ligoninėje ir 1968 metais pilnu tempu pradėjo dirbti, o 1983 metais centras pasidalijo į dvi dalis: širdies kraujagyslių chirurgijos — Antakalnyje, beveik miesto centre.

Jeigu dabar pasakysime, kad kraujagyslių chirurgai per metus padaro apie du tūkstančius operacijų, tai daugelis šios srities specialistų kitose TSRS respublikose neabejotinai nusistebės tokiu vilniečių chirurgų darbštumu. O ir užsienyje viena kraujagyslių chirurgų grupė paprastai nepadaro daugiau kaip vieną tūkstantį operacijų per metus.

Vilniaus centras dirba gana originaliu būdu: dalis jo chirurgų yra „skrajojantys". Jie skubiais atvejais nuskrenda sraigtasparniais į tolimas Lietuvos ligonines ir ten kartu su vietiniais chirurgais operuoja sužeistas ar staiga užakusias kraujagysles. Tiesą pasakius, sraigtasparniais jie pasinaudoja ne taip dažnai. Mat Lietuvos keliai yra labai geri, ir todėl „nulėkti" į Klaipėdą su greitosios pagalbos mašina užtrunka ne daugiau kaip 3,5 valandos. Tokių operacijų per metus susidaro apie 300. Ši praktika nebūdinga net Lietuvos kaimynams latviams ir estams, kurie teritorijos didumu taipogi negali pasigirti, bet turi taip pat labai gerai išvystyta kraujagyslių chirurgiją.

Specialistų nuvykimas pas ligonį, nors ir nemažai kainuoja valstybei, pasirodė esąs labai efektingas. Lietuvos angiochirurgai pasiekė labai gerų rezultatų, gydant arterijų sužeidimus ir ūmius jų užakimus (embolijas ir trombozes). Mirštamumas neviršija 8 procentų. Tuo tarpu daugelyje Vakarų Europos šalių jis siekia apie 15—20 procentų.

Vilniaus centras yra didžiausias Tarybų Sąjungoje operacijų skaičiumi ir įvairove, todėl jis laikomas pavyzdiniu.

Beje, Vilniaus centrą žadama padidinti dvigubai.

Gydytojo gyvenimo tikslas — padėti žmogui, nes sveikata — brangiausias turtas. Tad operacijų įvairovė, laiko trukmė nuo valandos iki keleto valandų negąsdina chirurgų. Daug mums padeda ir šiuolaikinė technika, tobulesnė diagnostikos aparatūra, o mediko diagnozė, kaip nuosprendis.

Jūs dirbate angiochirurgu nuo centro įsikūrimo. Per tokį ilgą laikotarpį kraujagyslių chirurgijoje taikomus metodus tikriausiai pritaikėte praktiškai. Kaip Jūs vertinate operacijų efektyvumą?

Pirmąją didesnę rekonstrukcinę operaciją atlikome 1964 m. gruodžio 31 d. Operavome sunkiai sergantį jaunuolį. Operacija užtruko 8 valandas. Mūsų pacientas šiandien yra visiškai sveikas ir darbingas. Tuomet ši operacija buvo unikali, dabar kasdien atliekame po 5—6 tokio pobūdžio operacijas. Rekonstrukcine operacija kraujotaką galima atstatyti maždaug 80 procentų ligonių. Deja, yra tokių kraujagyslių ligų, kurias chirurgai sunkiai įveikia, arba chirurgijos metodai jų gydymui visai netinka.

Salia praktinės veiklos atliekate ir didelį mokslinį tiriamąjį darbą angiologijoje. Kokios pagrindinės problemos sprendžiamos dabar kraujagyslių chirurgijoje?

Svarbiausias mūsų tyrimų objektas yra aterosklerozė. Buvo ištyrinėta aortos ir magistralinių arterijų, maitinančių smegenis, inkstus, žarnyną bei raumenis, aterosklerozė. Nustatyti kai kurie jos vystymosi dėsningumai, įvertintas įvairių rekonstrukcinių operacijų efektingumas atstatant dėl aterosklerozės sutrikusią kraujotaką.

Kuo pakeisti nesveiką kraujagyslę — dar viena labai svarbi medicinos mokslo problema. Kraujagyslių pakaitalų ieškojimai, jų eksperimentinis tyrinėjimas, bandymai pritaikyti klinikinėje praktikoje sudaro didelę mūsų mokslinės veiklos dalį. Nei mes, nei mūsų kolegos kitose šalyse negalime pasakyti, kad turime idealius chirurginius metodus kraujotakai atstatyti. Niekas kol kas nesugalvojo, kaip pakeisti visas ateroskleroziškai pakitusias žmogaus arterijas arba kaip iš jų pašalinti siaurinančias ir užakinančias medžiagas. Tikime, kad ateis toks laikas, kai bus įmanoma totalinė operacija, kurios metu bus galima išvalyti visas arterijas. Turi būti sukurti visiškai nauji principai kraujagyslių ligoms gydyti. Greičiausiai jie mažai bendro turės su dabartine chirurgija.

Jums dažnai tenka dalyvauti įvairiose mokslinėse konferencijose ne tik respublikoje, bet ir užsienyje. Kur pabuvota, skaityti moksliniai pranešimai? Tikriausiai užsienio kolegos atvažiuoja viešnagėn ir į Lietuvą?

Taip. Ne kartą teko dalyvauti pasauliniuose kraujagyslių chirurgų kongresuose, skaityti paskaitas, dalyvauti mokslinėse konferencijose, teko viešnagėje net operuoti — Erfurto medicinos klinikinėje ligoninėje (VDR).

Didelį susidomėjimą sukėlė mano pranešimas Atėnuose 1985 m. Jis buvo išspausdintas net tarptautiniame angiochirurgijos žurnale. Ne mažiau dėmesio susilaukė pateikta mokslinė medžiaga 18-ajame pasauliniame kraujagyslių chirurgijos kongrese Sidnyje 1987 m. Po šių publikacijų užsienyje susidomėjo Vilniaus kraujagyslių chirurgijos centru. Asmeniškai pradėjau gauti laiškų iš garsių pasaulio firmų, siūlančių bendradarbiauti kraujagyslių pakaitalų tyrinėjimo srityje.

Susipažinti su Universiteto širdies ir kraujagyslių chirurgijos darbais, pasiekimais atvažiuoja daugelis šalies bei užsienio specialistų. Tai — Čekoslovakijos, Lenkijos, Vengrijos, Vokietijos Demokratinės ir Federatyvinės respublikų, Šveicarijos, JAV ir kt. pasaulio šalių chirurgai.

Kalbėjosi **Sofija Stanevičiūtė**

Po šaldytuvą kiekvienam Lietuvos gyventojui

Ar pas miestietį, ar pas kaimo žmogų užsuktum kokį tik bepasirinkęs Lietuvos kampelį, bet virtuvėje būtinai pamatysi šaldytuvą. Kai kurie šeimininkai jau ir po du turi — vienas senesnės markės, kitas naujausias. Vienam garbingiausia vieta, o kitas jau tik tamsiam podėliui skirtas, tačiau abu veikia. Šaldytuvas nūnai lietuviui ne koks prabangos daiktas ir anaiptol nerodo, kad šeimininkas — žmogus pasiturintis. Jis tapo tiesiog namų apyvokos daiktu kaip ir dulkių siurblys ar spinta.

Kas apie tai galėjo pagalvoti, kai prieš dvidešimt penkerius metus Alytaus šaldytuvų gamykloje nuo konvejerio buvo nukeltas pirmasis šaldytuvas iš garsiųjų „Snaigių" serijos. Manau, kad niekas. Per tą laiką gamyklos konstruktoriai jau sukūrė 17 šaldytuvų modifikacijų. Visai neseniai alytiškiai pagamino jubiliejinį šaldytuvą, ant kurio buvo užrašyta — 4 000 000. Kiekvienam Lietuvos gyventojui tenka po vieną alytiškių pagamintą šaldytuvą. Beje, dabartinis Alytaus šaldytuvų gamyklos konvejerio pajėgumas toks — kas pusė minutės naujas šaldymo aparatas.

Šiemet gamykla planuoja pagaminti 345 tūkstančius šaldytuvų. Matysim, kokia bus paklausa, nes vidaus rinka jau prisotinta. Gamyklos „komivojažeriai" ieško naujų pirkėjų už respublikos ribų, taipogi ir užsienio šalyse. Šiemet užsakymai lietuviškoms „Snaigėms" gauti iš Bulgarijos, Vengrijos, Jemeno, Afganistano, Jungtinių Arabų Emyratų. Šiuo metu kai kurios prekinės Anglijos ir Prancūzijos firmos bando ir tiria paklausą dviejų modelių Alytaus šaldytuvams — „Snaigei-117" ir „Snaigei-15". Beje, šiemet alytiškiai pagamins ir pirmuosius lietuviškus šaldiklius — tai žemų temperatūrų šaldytuvai „Snaigė-122", kurio talpa 240 litrų. Taigi Dzūkijos sostinė pagrįstai gali didžiuotis savo šaldytuvų meistrais, kurių produkcija neatsilieka nuo mokslinės techninės pažangos vėjų.

Romas Gailiušis

DARBŠTUOLIŲ MEISTRŲ KŪRINIAI

Lietuvos zoninėje mašinų bandymų stotyje, įsikūrusioje Jonavos rajone, buvo surengta mūsų krašto kaimo išradėjų ir racionalizatorių darbų paroda. Ją aplankė daugelio mašinų gamybos firmų atstovai ir rado čia ką pasimokyti, dėl kai kurių įrengimų ir mašinų bei agregatų gamybos tarėsi su jų išradėjais.

O meistrų darbštuolių rankos sukūrė nemaža žmogui naudingų ir labai reikalingų dalykų, kurie puikiai talkina buityje, palengvina ūkio darbus. Specialistai aukštai įvertino malkų skaldymo agregatą, pašarų smulkintuvus, įvairius mini padargus, kuriais įdirbami nedideli sodų ir daržų sklypeliai. Bet daugiausia dėmesio susilaukė Jonavos rajono Kulvos kolūkio mechanizatoriaus J. Chladausko sukurtas minitraktorius su padargų komplektu. Mažylis puikiai aria, kutivuoja dirvą, apkaupia lysves, padeda nukasti bulves, runkelius.

Romas Piliponis

Detroit, Michigan

Mirė Janonis

Rugsėjo 27 d. Providence ligoninėje, plaučių uždegimo nukankintas, mirė pažangietis, **George [Jurgis] Janonis,** 98 metų amžiaus. Buvo pašarvotas Charles Step (Stepanausko) laidotuvių namuose, 18425 Beech-Daly Road. Laidotuvės įvyko rugsėjo 29 d. Buvo sukremuotas Evergreen kapinėse.

Jautrią atsisveikinimo kalbą pasakė Alfons Rye. Liūdną muziką vargonais grojo mūsų muzikė Estelle Smith.

Atsisveikinus, dalyviai pakviesti pošermininiams pietums į Sweden House valgyklą, Farmingtone.

• • •

Velionis buvo pirmasis Janonių šeimoje gimęs Paneveže, 1890 m. balandžio 27 d. Sulaukęs 19 m.

[Nukelta į 7 pusl.]

[Atkelta iš 6 pusl.]

amžiaus, paliko tėvelius, brolį Petrą ir dvi sesutes ir atvyko 1909 m. į JAV. Apsigyveno Gardner, Massachusetts. Ten dirbo baldų dirbtuvėse 1919 metais gimė vienintelė dukra Mildred.

Velionis dirbo įvsirius darbus: turėjo savo aikštelę rutuliais žaidimui ir valgyklą; dirbo prie automobilių įstaigų. 1968 metais tapo pensininku. Vėliau dar pagelbėjo John Daukus fabrike.

• • •

Kalboje Alfons Rye nušvietė velionio įvairių jaudinančių įvykių: Jurgis pergyveno Ispanų-Amerikos karą; matė skrendantį pirmąjį lėktuvą; matė kaip atsirado krutamieji paveikslai; pergyveno Japonijos su Rusija karą; kaip ir kur gimė radio; matė Henry Fordo mechanizmo surinkimą; pragyveno pirmąjį pasaulinį karą ir jo pabaigą; matė Lindbergo solo per Atlantą skridimą; pergyveno trisdešimtaisiais metais depresiją; matė Antrąjį pasaulinį karą; Vietnam karą ir sekė išradimus technikoj.

Velionis buvo pažangus lietuvis. Priklausė prie Broliukų klubo, kuris vėliau susivienijo su Detroito lietuvių Klubu ir prie šio Klubo priklausė nuo 1942 metų; buvo ALDLD 52 kuopos narys. Buvo vienas iš pirmųjų suorganizavusių LDS 21 kuopą; priklausė ir dalyvavo su bowleriais iki savo 91-erių metų amžiaus; skaitė ir rėmė visus tris pažangiečių laikraščius: "Laisvę", "Vilnį" ir "Liaudies Balsą".

Kuomet Jurgis Janonis mirė, labai susijaudino jo du geriausi draugai: Frank Ulinskas, šimto metų amžiaus ir Frank Yoshonis 97-erių metų.

• • •

Velionis paliko dideliame nuliūdime dukrą Mildred Vasaris, kuri jį taip gražiai prižiūrėjo per pastaruosius kelis metus, kuomet jo sveikata pradėjo šlubuot; žentą Antaną Vasarį; anūką Allan Vasarį ir jo žmoną Janet; anūkę E. Gay Carrier ir jos vyrą George; proanūkus Jason, Jennifer ir Marci; brolį Petrą ir sesutę gyvenančius Panevėžyj; jauniausiąją sesutę kuri dabar gyvena Maskvoj; daug pažįstamų bei įdėjos draugų.

Detroito lietuvių Klubo nariai Janonis niekad neužmirš, nes Klube prie sienos kąbo didelė lenta su Dariaus ir Girėno paveikslais. Šią lentą Jurgis gavo Lietuvoj ir Klubui padovanojo. Mes likusieji gyvi reiškiame didelę užuojautą jo visai šeimai ir giminėms.

Bowleriai

Rugpjūčio 28 d. bowleriai susirinko į Detroito lietuvių klubo patalpas ir nusitarė pradėt savo sezoną rugsėjo 17 d. Beje, šio sezono valdyba: pirmininkas Tony Rye; sekretorius Bill Milus; iždininkas Alfons Rye, vicepirmininkas Chuck Tvaska. Po pirmųjų pamokų, visi suvažiavo į Detroito lietuvių Klubą pailsėt ir pasilinksmint. Maistą virtuvėje ir skanumynų stalą aukojo Antonette ir Kęstutis Gareliai. Stiprosios fundijo Ruth Gugas. Bilietus pardavinėjo Mary Nienus. Išlaimėjo butelį Birutė Palevich Price. Virtuvėje vyriausia šeimininkė buvo Antonette Garelis; jai pagelbėjo Albena Nausėda Lyben ir Emma Rye; pinigus priėminėjo Mary Nienus.

DS Golfininkai

Jau ketvirti metai kai Detroito DS 21 kp. golfininkai surengia žaidimus. Siemet jie įvyko rugsėjo 4 d. Raisin River Country Club, Monroe, Michigan. Golfo žaidimas prasidėjo 9 val. ryto. Po pietų įvyko banketas Holiday Inn prie Klubo.

Žaidime dalyvavo 24 golfininkai (vyrai ir moterys), bankete buvo ne tik golfininkai, bet ir daug svečių.

Golfininkų žaidimas prasidėjo 1985-aisiais metais. Kiekvienais metais atsiranda vis daugiau žaidikų. LDS 21 kp. gerai gyvuoja ir patraukia daug jaunų žmonių, kurie net tik dalyvauja žaidimuose, bet įstojo ir į LDS.

Sveikiname

Rugsėjo 13 d. Antonette ir Kęstutis Garelis paminėjo savo 40 metų vedybinio gyvenimo sukaktį. Jubilijantai daug dirba Detroito Lietuvių klubui: Anronette yra vyriausioji šeimininkė, kiekvieną susirinkimą paruošia vaišes; Kęstutis prižiūri Klubo reikalus. Mes visi klubiečiai jiems esame didžiai dėkingi, ir juos sveikiname jų sukaktuvių proga.

• • •

Mūsų muzikė Estelle Smith ir Klubo sekretoriu John Smith pranešė jog jų anūkas Rick Jr. paminėjo savo antrąją gimtadienį rugpjūčio 20 d. Jis su savo tėveliais Rick ir Cyndi Smith gyvens San Antonio, Texas. Seneliai Estelle ir John Smith, jam pasiuntė įvairių dovanų, bet pagal paveikslą, matyt jam geriausiai patiko pianinas; paveiksle jis jau skambino; matyt bus muzikantas.

Gal užsidarys?

Rugsėjo 28 d. kardinolas Edmund Szoka ir pagalbinis vyskupas Patrick Cooney pranešė katalikams Detroite, Hamtramcke ir Highland Parke jog ateinančiais metais užsidaryt 43 katalikų bažnyčios ir 48 parapijos. Tarp tų bažnyčių įvardintos ir dvi lietuvių bažnyčios: Šv. Antano ir Šv. Petro. Atliks tik viena lietuvių bažnyčia: Dievo Apveizdos. Visi katalikai nepatenkinti ir ruošiasi apeliuos. Kardinols Szoka sako, jog šis patvarkymas yra reikalingas, nes katalikų skaičius mažėja; yra trukumas kunigų ir daugėja išlaidos. Kaip kurios parapijos bus sujungtos su kitomis, bet pagal pranešimus laikraščiuose, tos dvi lietuvių bažnyčios turės užsidaryt kitais metais pabaigoj birželio mė

Stefanija

Kas toliau?

Iš Lietuvos Chicagą pasiekė dar viena pažangiųjų lietuvių knyga, išleista Vilniuje. Tai Stasio Jono Jokubkos biografinių apybraižų ir publicistinės beletristikos rinkinys "Iš mano gyvenimo knygos", kuris, kaip teko patirti, pasirodė rugsėjo mėnesį. Tuo būdu JAV pažangiųjų lietuvių knygos tebepasirodo, nors ir daug rečiau, negu prieš kokią dešimtį metų.

Teko matyti, jog "Minties" leidyklos planuose esanti ir Jono Petronio monografija apie Rojų Mizarą. Taip pat girdėta, jog Lietuvoje norima išleisti A. Bimbos, R. Baraniko ir kitų pažangiųjų žinomų JAV lietuvių publicistų bei kultūros veikėjų knygų, net rašyta apie šiuos sumanymus, esą rūpinamasi juos paruošti. Deja, neteko girdėti, kad kas nors jau konkretaus daroma, nes apie šios leidyklos reikalus mus pasiekia pastovi informacija.

Tad, pavyzdžiui, A. Bimbos raštų kurie turi būti išleisti pagal spaudoje paskelbtus valdžios nutarimus dėl šio įžymaus veikėjo atminimo įamžinimo, gali tekti laukti labai ilgai. O gal iš viso nepradėti ruošti? Būtų įdomu sužinoti, nes A. Bimbos atminimas brangus, ne tik pažangiesiems Amerikos lietuviams. Tarptautinio masto darbininkų revoliucinis veikėjas ypač daug nusipelnė Lietuvai. Jo vadovaujami Amerikos lietuviai. Tarptautinio masto darbininkų revoliucinis veikėjas ypač daug nusipelnė Lietuvai. Jo vadovaujami Amerikos lietuviai suteikė didelę paramą karo nuvargintiesiems Lietuvos žmonėms. Jo literatūrinis palikimas — svarbus indėlis į lietuvių demokratinę kultūrą. Tad, nejaugi A. Bimbos prisiminimas Lietuvoje baigtųsi su jo palaikų iškilmingu palaidojimu Panemunėlyje, su keliais paminėjimais periferijoje?

Keliant klausimą, o kas toliau Lietuvoje darbininkiško išeivių atminimo, ar jis reikalingas, tur būt gali kilti rimtų abejonių. Juk jeigu per atsinaujinimo entuziazmą užmirštami tie, kurie visados buvo su socialistine, tarybine Lietuva, tai gal ir gyvieji jos bičiuliai svetur, jų kultūrinis palikimas tampa našta ar neįdomiu rūpesčiu?

"Vilnies" skaitytojams būtų įdomu sužinoti, ar yra kas rūpinasi pažangiosios išeivijos kultūra, ar prisimenamas mūsų spaudos ir organizacijų įnašas į šiandieninės Lietuvos sukūrimą, kas šioje srityje šioje.

Tėvų krašte gyvena daug mūsų nuoširdžių draugų ir bičiulių, kurių mes niekados neužmiršime, kurie ir mus prisimena, tad norisi tikėti, jog pažangiąją emigraciją niekinantys "Akiračių" straipsniai bent nesusilauks šiandieninėje Lietuvoje supratimo. Niekada mums Lietuva nebuvo tokia sava, kaip tarybiniais metais, su ja susieta ir mūsų dvasia. Todėl klausimas, o kas laukia mūsų pažangaus kultūrinio palikimo Lietuvoje, yra visiškai pagrįstas — jei mes jai savi, tai ir jis jai reikalingas. **S. Jonas**

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerb. Administration:

Siunčiu perlaidą sumoje $20 ir prašau pratęsti "Vilnies" siuntinėjimą. Taipgi siunčiu $20 auką.

Linkiu "Vilnies" darbuotojams sveikatos ir ryžto tęsti laikraščio darbą.

A. Ylienė
Willowdale, Ont., Canada

Gerb. S. J. Jokubka:

Įdėk nuo manęs užuojautą mirusios Katrynos Petrikienės. Siunčiu čekį už $50. Kas liks nuo užuojautos, tebus auka laikraščiui.

Antanas Gabrys
Pampano Beach, Fl.

Sir.

$25 Check is for subscription renewal for 1989 and what is left is a donation.

Albina Jacobson
Pompano Beach, Fl.

Gerb. Jonai:

Gavau vieną seną "Laisvės" skaitytoją Brooklyne — M. Stripeikį. Už prenumeratą pasiunčiu $15 ir $2 auką laikraščiui. Be to, siunčiu iškarpėlę. Gal jau turi?

New Ventienė
New York

— DS Centro Komiteto darbuotoja Amelia Yuskovic, mirus Katrynai Petrikienei, siųsdama užuojautą nuo velionės bendražygių, atsiuntė ir $25 aukų

— In memory of Lucy Ausius of Worcester, Mass. we have received a donation of $25 from her daughter Elsie N. Korsun also of Worcester, Mass.

Many thanks. **Adm.**

SVEIKINTINAS ANTANO LITVINO GESTAS

"Vilnies" kolektyvo talkininkas, jau kelinti metai dirbantis be atlyginimo Antanas Litvinas, suprasdamas kaip Lietuvoje "Vilnis" laukiama, atnaujino visai eilei bibliotekų, ligoninių ir kai kuriems atskiriems skaitytojams prenumeratas net už 520 dolerių.

Anksčiau bibliotekoms, ligoninėms bei kai kuriems laikraštį prenumeruodavo geravaliai čia Amerikoje laikraščio skaitytojai. Kadangi nemaža jų išmirė, kiti pasenę nepajėgia, A. Litvinas ėmėsi šią spragą užpildyti, kad laikraštis nesustotų jiems į Lietuvą ėjęs.

Sveikinam A. Litviną už šį gestą ir nuoširdžiai dėkojame.

Administracija

W. KERŠULIS SULAUKĖ 100 METŲ

Vargu ar nors vienas Amerikos pažangus lietuvis nežino newjorkiečio Walterio Keršulio, ar nėra bent apie jį girdėjęs. Jį žino kaip buvusį laikraščio "Laisvės" ir "Vilnies " macenatą, aktyvų pažangiajame lietuvių judėjime darbuotoją. Pastaraisiais metais mažai apie jį begirdime. Walterį ištiko baisi nelaimė. Žmogus visiškai neteko regėjimo. Kadangi jis bevaikis, o žmona Bronė prieš trejus metus mirė, jį namuose prižiūri samdyta svetimtautė moteris. Politinį gyvenimą ir žinias jis seka iš radijo pranešimų, skaityti nebegali jau kelinti metai.

Rugpjūčio mėnesį jam sukako 100 metų amžiaus. Jam linkėjimai pagyventi dar daug metelių, likimo nuskriaustam nepasiduoti.

Nellie Ventienė

ST. PETERSBURG, FL.

S. Petersburgo pažangiečių Klubo LSP nariai birželio mėnesį vienbalsiai nutarė klubo veiklą uždaryti trims mėnesiams, kai kuriems vykti į tolimus kraštus paatostogauti. Likusieji, kurie ne taip gerai jaučiasi sveikatos atžvilgiu, sveikiesiems palinkėjo laimingai apkeliauti pasaulį ir laiku sugrįžti stoti į Klubo veiklos darbus, kurie prasidės spalio mėnesio trečioje savaitėje, tai yra šeštadienį spalio 15 dieną.

Vadinasi, tris mėnesius trukusios atostogos baigėsi. Spalio 15 dieną visi ir visos vėl sujudėsime. Tą dieną Klubo darbų sezono atidarymo proga bus iškilmingi pietūs. Susirinkę pasimatysime, pasišnekučiuosime, pasidalinsime per atostogas įgytaisiais įspūdžiais.

Klubo adresas, 314 — 15th Ave. St. Petersburg, Fl. Atidarymas spalio 15 dieną. Nė vienas nepasilikimė sėdėti namie.

Žinių rinkėjas

TARPE MŪSŲ

— Aktyvi "Vilnies" bendradarbė, nuolatinė kolumnos "Tarpe mūsų" rašytoja Nellie De Schaaf ir jos vyras Louis šiemis dienomis minėjo 56-ąsias savo ženybinio gyvenimo metines. Nežiūrint, kad ši jų šventė tykiai pračjo, nuoširdžiausi jiems linkėjimai sulaukti dar daug tokių garbingų minėjimų.

— Buvęs niujorkietis, vienas St. Petersburg, Fla., lietuvių pensininkų klubo kūrėjų Valis Bunkus, prieš kurį laiką išvykęs nuolatinam gyvenimui į Lietuvą, iš Kapsuko rajono atsiuntė laišką ir $100 vertės čekį už prenumeratą ir auką laikraščiui. Rašo, likęs našliu, po kiek laiko vėl sukūrė šeimą su mergina Birute. Kitoje laikraščio laidoje paskelbsime jo laišką kaip parašytas.

— Čikagoje lankosi Vilniuje išeinančio laikraščio "Gimtasis kraštas" fotokorespondentas V. Kapočius. Jis čia atvyko iškviestas asmenine viza ir ketina Amerikoje pabuvoti ilgesnį laiką. Jo šis lankymasis Amerikoje nebe pirmas, prieš keleris metus irgi pusėtinai pakeliavo po šį kraštą.

— Lietuvoje "Minties" leidykla išleido "Vilnies" redaktoriaus S. J. Jokubkos knygą vardu "Iš mano gyvenimo knygos". Knyga 245 puslapių, gausiai iliustruota. Knyga skirta platinimui Lietuvoje. Kol kas autorius jos gavo tik kelis egzempliorius. Užsisakyti galime per "Tėviškės" draugiją.

— Buvusi "Vilnies" redaktorė Julija Marazienė tebeguli ligonės patale. Neseniai buvo vėl savaitei nuvežta į ligoninę. Ją kamuoja, kaip žinia, paralyžius. Sunkiai gali susišnekėti, ligonei reikalinga stropi priežiūra. Laimė, kad ją slaugo iš Floridos atvykusi giminaitė.

— Nuoširdžių laikraščio rėmėjų Stasio ir Monikos Adomaičių sūnus Arūnas Krasauskas išvyko ilgesniam laikui į Lietuvą. Neseniai pas juos viešėjo Monikos tėvas iš Telšių, į namus grįžo pirmomis spalio dienomis.

— Iš administracijos teko sužinoti, kad laikraščio "Vilnies" leidimas darosi vis sunkesnis ne tik dėl kadrų pavargimo, bet ir materialiniu atžvilgiu. Už raidžių surinkimą, už kolumnos colį reikia mokėti vieną dolerį. Todėl nenuostabu, kad kai kurios atsiųstos korespondencijos bei straipsniai drastiškai trumpinami. —ka

MIRĖ FRANK OLSON

Rugsėjo 14 dieną Čikagoje pažangiečiai, ypač "Vilnies" skaitytojai, negaišuodami suskubo telefonais vieni antriems pranešti, jog Libertyvilėje mirė visiems gerai žinomas Frank Olsonas. Tai buvo staigmena, sukrėtusi ne vieną velionies F. Olsono bendražygį.

Užkamavo jį nelaboji vėžio liga. Nepadėjo jam nė turėta operacija, nė nusiminimui užmušti turistinė kelionė į Kiniją, nė gydytojų pastangos gelbėti. Mirė jis sulaukęs truputį daugiau kaip 70 metų, palikdamas didelį atminimą nueitame visuomenės veiklos kelyje. Ilgai jį minės LDS darbuotojai, pažangiečiai, laikraščio 'Vilnies' puoselėtojai bei skaitytojai.

Ypač nesigailėjo F. Olsonas savo triūso LDS bendram reikalui. Per metų metus buvo renkamas į LDS Centro komitetą, jo viceprezidentu. F. Olsonas nemažiau puoselėjo meilę laikraščiui "Vilniai", su žmona Aldona buvo uolūs laikraščio skaitytojai ir dosnūs rėmėjai. Savo laiku su Aldona aktyviai reiškėsi ėjusiame laikraštyje Angliškame skyriuje. Buvo ramaus būdo, mokėjo išklausyti kito nuomonę ir daryti sprendimus.

Giliame nuliūdime jis paliko žmoną Aldoną, sūnų Thomą ir jo žmoną Marie, sūnų James ir jo žmoną Kendrą, keturis anūkus, seserį Lillian Sank bei kitus artimuosius, draugus ir pažįstamus.

Jo kūnas palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse, kur jo artimieji bei pažįstami lankys tol, kol ir jų širdys užges. **J. S.**

— Censo biuro duomenimis, prez. Reagano prezidentavimo metais afroamerikiečių JAV gyvena žemiau skurdo ribos, padaugėjo net 33.1 procento.

LANKĖAI AVEČIŲ IŠ LIETUVOS

Spalio pirmomis dienomis Chicagoje buvo kelioms dienoms staptelėjusi visasąjunginė turistinė grupė, kurios sudėtyje buvo ir šeši lietuviai. Tarp jų labiausiai daugeliui žinomas "Tėviškės" draugijos Vilniuje darbuotojas Pranas Karlonas, ne vienos Amerikos lietuvių turistinės grupės buvęs gidu Lietuvoje.

Svečiams priėmimas įvyko spalio 2 dieną Humbold Centro salėje iškilmingu banketu. Svečiai menininkai čia koncertavo. Publikos įvairių tautybių buvo pilnutėlė salė, bankete netgi stigo vietų. Chicago pažangiečius lietuvius priėmime atstovavo Nellie De Schaaf su savo vyru Luois, Jonas Feiza, Edvardas Jokuska ir kiti.

Lietuvių turistų priėmimas dar įvyko ir Jaunimo centre spalio 1 d. Čia kavinėje Lietuvos filharmonijos vokalistė Birutė Petrikytė, Lietuvos konservatorijos koncertmeistrė pianistė Melita Kuprienė ir Lietuvos operos ir baleto solistas Sigitas Dirsė davė imprivizuotą koncertą. Daugiausia naujųjų ateivių publika atlikėjus lydėjo improvizuotą koncertą. Daugiausia naujųjų ateivių publika atlikėjus lydėjo ilgai trunkančiais plojimais. Pažangiečių čia beveik nesimatė.

Svečiai su Chicaga atsisveikino spalio 3 dieną. **X.**

DETROIT, MICHIGAN

Mirus

George Janonis

Rugsėjo 27 d. 1988 m.

Reiškiame gilią, nuoširdžią užuojautą dukrai Mildred Vasaris; žentui Antanui Vasaris; anūkei E. Gay Carrier ir jos vyrui George; anūkui Allan Vasaris ir jo žmonai Janet; proanūkams Jason, Jenifer ir Marci; giminėms gyvenantiems Tarybų Lietuvoj ir JAV; visiems pažįstamiems ir įdėjos draugams.

Žinokite, kad ir mes kartu liūdime netekę mylimo draugo.

Albena ir Albert Litvin
Eugenia Kapsanis
Aldona ir Vyto Petrul
Alice ir Albert Stacey
Josie ir William Milus
Angie ir Stu Riddell
Albena ir Ray Lyben
Minnie ir Chuck Tvaska
Mary ir Frank Nienus
Alda Liminsky
Antonette ir Kęstutis Garelis
Pat ir Mike Stunskas
Alphonse Urban
Anne ir Eddie Balchūnas
Emma ir Alfons Rye
Dorothy ir Joe Biliūnas
Ruth Gugas
Clem Patocki
Estelle ir John Smith
Louis Turzak
Ann Maezes
Stephanie Masis
Bertha ir Tony Rye
Ruth ir John Merrick
Ken Smith
Ruby Jeske

MIRUS

Evai Boika

[Rugsėjo 16 dieną, Euclid, Ohio]

Reiškiame gilią užuojautą dukrai Louisei Kellat, šūnui Peter ir jo žmonai Rosei, seseriai Amelia Zink, anūkams, proanūkiams, proproanūkams, ir kitiems artimiesiems, draugams bei pažįstamiems.

LDS 55 KUOPA
VALDYBA ir NARIAI
Cleveland, Ohio

DETROIT, MICHIGAN

Mirė George Janonis

NUOŠRDI PADĖKA

Mirtis nemalonus svečias. Kiekvienai šeimai reikia iškentėti širdies skausmus, kai netenka mylimo nario. Tą skaudų įvykį mes pergyvenome, kai negailestingoji mirtis rugsėjo 27 d. iš gyvųjų tarpo išplėšė mūsų mylimą tėvelį-senelį **George [Jurgį] Janonį.** Nežirint kaip skauda širdis, mums reikėjo jį palaidoti, o tam reikėjo daug draugų, kurie mums gelbėjo. Velionis buvo sukremuotas Evergreen kapinėse.

Visiems, suteikusiems paslaugas ir išreiškusiems užuojautas, mes šiuomi norime išreikšt širdingą padėką.

Nuoširdus dėkui Alfons Rye už gražią, jaudinančią atsisveikinimo kalbą; muzikei Estelle Smith už suteiktą malonią ir tinkamą muziką vargonais; laidotuvių direktoriui Charles Step (Stepanauskui) už gražų laidotuvių tvarkymą; visiems prisiuntusiems gėles; už užuojautas asmeniškai ir per laidotuves; už gražų aprašymą spaudoje; už dalyvavimą šermenyse ir visiems kurie kuo nors prisidėjote prie mūsų suraminimo liūdesio valandoje. Mes niekad neužmiršime Jūsų visų suteiktosios paslaugos.

Pasiliekame liūdintys:

Duktė ir žentas: MILDRED ir ANTANAS VASARIS
Anūkė: E. GAY CARRIER ir vyras GEORGE
Anūkas: ALLAN VASARIS ir žmona JANET
Pro-anūkai: JASON, JENNIFER ir MARCI

ELKA PARK, N. Y.

MIRUS

Katrynai Petrikienei

Nuoširdžiai reiškiame gilią užuojautą velionės sūnui Arthur, marčiai Natalie, jos artimiesiems bei draugams.

Velionės vardas buvo plačiai žinomas ir artimas tarp pažangiųjų lietuvių ir nebus pamirštas . . .

HELENA ir ROBERTAS FEIFERIAI
St. Peterson, FL.

MIRUS

Konstancijai Mugianienei

[Birželio 8 dieną, Oakland, Cal.]

Reiškiame gilą užuojautą jos artimiesiems bei bendražygiams pažangiajame visuomeniniame judėjime, draugams ir pažįstamiems.

LDS 189 KUOPA
VALDYBA ir NARIAI
Oakland, Cal.